

# VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ KASVATUSKUMPPANUUDESTA JA SEN KEHITTÄMISESTÄ

Marianna Hienonen ja  
Anna Viitala  
Opinnäytetyö, kevät 2016  
Diakonia-ammattikorkeakoulu  
Sosiaali-alan koulutusohjelma  
Sosionomi (AMK) +  
lastentarhanopettajan  
virkakelpoisuus

## TIIVISTELMÄ

Hienonen, Marianna & Viitala, Anna. Vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja sen kehittämisestä. Kevät 2016, 96 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumista eräässä päiväkodissa pääkaupunkiseudulla. Tavoitteena oli auttaa yhteistyöpäiväkotia kehittämään toimintaansa. Opinnäytetyössä tarkasteltiin vanhempien näkemyksiä kuulemisen, kunnioittamisen, luottamuksen ja dialogin toteutumisesta.

Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Haastatteluihin osallistui seitsemän vanhempaa. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tulosten mukaan vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumiseen. He kunnioittivat työntekijöiden ammattitaitoa, ja vastauksissa korostui vanhempien luottamus henkilökuntaan. Haastateltavat pitivät vanhempien keskinäistä yhteistyötä merkityksellisenä. Tutkimuksessa selvisi, että kasvatuskumppanuuden periaatteet ovat sidoksissa toisiinsa. Vanhempien ja henkilökunnan väliset valtasuhteet näkyivät useissa vastauksissa.

Henkilökunnan pysyvyys on edistänyt kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumista. Päiväkodin henkilökunta voisi halutessaan edistää vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta. Työntekijöiden ja vanhempien asemat ovat aina asymmetrisiä. Tutkimustulokset ja kehittämisideat esiteltiin henkilökunnalle, jotta päiväkotitoimi voisi hyödyntää niitä toimintansa kehittämisessä.

Avainsanat: kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatus, kuuleminen, kunnioitus, luottamus, dialogi

## ABSTRACT

Hienonen, Marianna and Viitala, Anna.

The parents' point of view on parental partnership and its developing.

96 p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2016.

Diaconia University of the Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

In this study we researched how the principles of the parental partnership were actualized in a day care center in the Helsinki metropolitan area. The aim of the results was to help our cooperation daycare center to develop their agency. In this thesis we researched how hearing, respect, trust and dialogue actualized from the parents' point of view.

The data used in this study was collected with theme interviews. Seven parents participated in the interviews. The gathered data was analyzed thematically.

According to the results, the parents were mainly satisfied with how the principles of the parental partnership were actualized. Parents' trust for the staff was emphasized in the answers. The parents respected the staff's professionalism and thought that cooperation between the parents was significant. In this thesis we found out that the principles affected each other. The authority of the staff towards the parents was emphasized in several answers.

Staff stability has improved the actualization of the principles of the parental partnership. The staff of the day care could enhance the parental partnership between the parents. The roles of staff and parents are always different. We presented the results of the study and the development ideas to the staff of the day care center so they could utilize them in developing their agency.

Keywords: parental partnership, early childhood education, hearing, respect, trust, dialogue

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	6
2 VARHAISKASVATUS .....	8
2.1 Varhaiskasvatus tukemassa lapsen kehitystä ja vanhemmuutta .....	8
2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat .....	10
2.3 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma .....	12
3 KASVATUSKUMPPANUUS .....	14
3.1 Kumppanuus-käsitteen käyttöönotto .....	14
3.2 Kasvatuskumppanuus sillanrakentajana kodin ja päiväkodin välillä .....	16
3.3 Kasvatuskumppanuuden haasteita .....	18
3.4 Valtasuhteet kasvatuskumppanuudessa .....	19
4 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEET .....	21
4.1 Kuuleminen .....	21
4.2 Kunnioitus .....	23
4.3 Luottamus .....	24
4.4 Dialogi .....	26
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET .....	29
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS .....	30
6.1 Päiväkotikielinen Mansikkamäki .....	30
6.2 Aineiston keruu teemahaastattelulla .....	30
6.3 Aineiston analysointi teemoittelemalla .....	35
7 KASVATUSKUMPPANUUDEN TOTEUTUMINEN PÄIVÄKOTI MANSIKKAMÄESSÄ .....	38
7.1 Kasvatuskumppanuus vanhempien määrittelemänä .....	38
7.2 Kuulemisen toteutuminen .....	38
7.3 Kunnioituksen toteutuminen .....	41
7.4 Luottamuksen toteutuminen .....	42
7.5 Dialogin toteutuminen .....	45
7.6 Kasvatuskumppanuuden kehittäminen .....	48

8 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEIDEN VAIKUTUKSET TOISIINSA JA VALTASUHTEET .....	51
8.1 Kasvatuskumppanuuden periaatteiden väliset suhteet .....	51
8.2 Valtasuhteiden ilmeneminen .....	54
9 POHDINTA .....	57
9.1 Vanhempien osallisuuden vahvistaminen kasvatuskumppanuussuhteessa .....	57
9.2 Johtopäätökset .....	63
9.3 Jatkotutkimusaiheet.....	68
9.4 Tulosten esittely päiväkotia Mansikkamäen henkilökunnalle.....	69
10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	71
10.1 Eettisyys .....	71
10.2 Luotettavuus.....	75
11 AMMATILLINEN KASVU .....	80
11.1 Marianna Hienonen .....	80
11.2 Anna Viitala .....	81
LÄHTEET .....	83
LIITE 1: Tiedote vanhemmille .....	91
LIITE 2: Suostumus haastatteluun.....	92
LIITE 3: Haastattelurunko .....	93
LIITE 4: Aineistoesimerkkejä teemoittelusta .....	96

# 1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen laadusta on saatavilla paljon tutkimustietoa, mutta lasten ja heidän vanhempiensa näkemykset eivät ole saaneet ansaitsemaansa huomiota. Ammattikasvattajilla saattaa olla alansa asiantuntijoina asiakkaita paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kasvatustyöhön: vanhempien näkemykset saattavat jäädä tutkimuksissa ja palvelujen kehittämisessä taka-alalle, vaikka mielipiteet eivät olisi samanlaisia kuin työntekijöiden. Vanhempien toiveita pitäisi huomioida vahvemmin, jotta varhaiskasvatuspalveluiden laatu kehittyisi.

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä, jossa molempien tietämystä hyödynnetään. Yhteistyöllä pyritään tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Kasvatuskumppanuuden periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi (Kaskela & Kekkonen 2008, 32). Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksen ihanne, mutta se ei aina toteudu täysin päiväkotien käytännöissä. Tarkastelemme opinnäytetyössämme kasvatuskumppanuuden toteutumista eräässä yksityisessä päiväkodissa pääkaupunkiseudulla. Tutkimme aihetta vanhempien näkökulmasta, ja selvitimme kasvatuskumppanuuden kehittämistarpeita yhteistyöpäiväkodissämme.

Olemme käyttäneet yhteistyöpäiväkodistamme nimeä Mansikkamäki. Opinnäytetyössämme tarkoitamme vanhemmilla vanhempia tai huoltajia. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastatteluja, jotka tarjosivat vanhemmille mahdollisuuden tuoda äänensä kuuluviin. Tulosten tarkoituksena oli tarjota henkilökunnalle ideoita kasvatuskumppanuuden kehittämiseen. Hujalan ja Fonsénin (2011, 326) mukaan varhaiskasvatusyksikön toiminnan laatua voidaan parantaa, kun kehittämiskohteet ovat tiedossa. Vanhempien arviointien pohjalta voidaan alkaa pohtia kehittämisen välineitä.

Opinnäytetyömme alussa määrittelemme tutkimuksemme keskeiset käsitteet. Esittelemme tutkimuskysymykset, yhteistyöpäiväkotimme, valitsemamme tutkimusmetodin, ja kerromme, miten olemme analysoineet aineiston. Sen jälkeen tarkastelemme tutkimuksemme keskeisimpiä tuloksia kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumisesta yhteistyöpäiväkodissämme. Käsittelemme kasva-

tuskumppanuuden periaatteiden keskinäisistä suhteista ja valtasuhteista tekemiämme tulkintoja erillisessä pääluvussa. Seuraavaksi vertailemme tuloksiamme teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin, ja kerromme johtopäätöksiämme. Lopuksi pohdimme opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta ja keskeisimpiä opinnäytetyöprosessin aikana oppimiamme asioita.

## 2 VARHAISKASVATUS

### 2.1 Varhaiskasvatus tukemassa lapsen kehitystä ja vanhemmuutta

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan alle kouluikäisten kasvatusta (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4), ja se tukee lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 11). Yhteiskunnan järjestämällä ja valvomalla varhaiskasvatuksella tuetaan kotikasvatusta (Hellström 2010, 256). Päivähoito-termiä käytetään laissa synonyyminä varhaiskasvatukselle. Sitä voidaan järjestää päiväkodissa, yksityiskodissa tai kodinomaisessa perhepäiväkodissa. (Varhaiskasvatusturvelaki 2015/580.) Erilaisia kasvattajia ovat luonnolliset kasvattajat eli vanhemmat ja pedagogit eli ammattikasvattajat (Hellström 2010, 214).

Suomessa jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen (Grahn-Laasonen & Sipilä 2015), josta säädetään varhaiskasvatusturvelaissa (2015/580). Lain yhtenä tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus voi ehkäistä lasten syrjäytymistä (Takala 2005, 8). Pääministeri Juha Sipilän hallitus on suunnitellut subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista puolipäiväiseksi, jos toinen vanhemmista hoitaa perheen toista lasta äitiys-, isyys- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 1). Oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen säilyisi vain kokoaikaisesti työssäkäyvien, yrittäjien ja päätoimisesti opiskelevien lapsilla. Kokopäiväinen varhaiskasvatus olisi järjestettävä, jos lapsen kehitys tai perheen olosuhteet sitä edellyttävät. (Grahn-Laasonen & Sipilä 2015.)

Varhaiskasvatusturvelaissa (2015/580) varhaiskasvatus määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi, jossa erityisen merkittävää on pedagogiikka. Heikan, Hujalan ja Turjan (2009, 4) mukaan varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tietoista ja tavoitteellista tukemista. Lastentarhanopettaja tuntee esimerkiksi lapsuutta ja oppimista koskevaa teoriaa ja muodostaa omat kasvatuskäytäntönsä sen pohjalta. Lapsen kokonaisvaltaista kehitystä



tuetaan varhaiskasvatuksessa monipuolisen pedagogisen toiminnan avulla (Hellström 2010, 257). Esimerkiksi leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen ovat lapselle luontaisia toiminnan muotoja (Jantunen 2011, 134).

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 15; Jantunen 2011, 133). Varhaiskasvatuksella pyritään tukemaan lasta kehittymään oman elämänsä vaikuttajaksi (Hujala ym. 2007, 11), edistämään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja tukemaan lapsen oppimisen edellytyksiä (Varhaiskasvatuslaki 2015/580). Laadukas varhaiskasvatus tukee merkittävästi lapsen kehitystä: korkealaatuinen päivähoito edistää lapsen kognitiivisia ja kielellisiä taitoja (Kronqvist & Jokimies 2008, 14). Varhaiskasvatus ja esiopetus voivat helpottaa lapsen siirtymistä kouluun ja vaikuttaa positiivisesti hänen opintomenestykseensä (UN Committee on the Rights of the Child 2005, 14).

Varhaiskasvatuksen keskiössä on lapsi, joka tarvitsee aikuisten tukea kasvaakseen ja kehittyäkseen (Pihlaja, Kinon & Mäntymäki 2010, 189). Lahikaisen (2011, 109) mukaan lapsi tarvitsee aikuisia ihmisiä, jotka sitoutuvat hänen kanssaan jatkuvaan ja säilyvään suhteeseen. Pysyvät suhteet lisäävät lapsen tunnetta siitä, että hän on tärkeä ja hänen ajatuksensa, tunteensa ja tekonsa ovat merkityksellisiä. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena onkin taata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä (Varhaiskasvatuslaki 2015/580).

Muita varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat muun muassa sukupuolten tasa-arvon ja elinikäisen oppimisen edistäminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa lapselle valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä ja kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatuksella pyritään turvaamaan kehittävä ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö ja lasta kunnioittava toimintatapa. Varhaiskasvatusympäristön tulisi olla kehittymistä edistävä, ja varhaiskasvatuksen ryhmät tulisi muodostaa siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet saavutetaan. (Varhaiskasvatuslaki 2015/580.)

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä (Holopainen 2014, 38; Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 11). Kaukoluodon (2010, 64) tutkimuksen mukaan hoito- ja kasvatustoiminnalla voidaan lisätä vanhempien kasvatustietoisuutta. Yhteistyö vanhempien kanssa ja vanhemmuuden tukeminen ovat iso osa ammatillista varhaiskasvatusta (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 5). Varhaiskasvatuslain (2015/580) ja lastensuojelulain (2007/417) mukaan vanhempia on tuettava heidän kasvatustehtävässään. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja tasapainoisesta kehityksestä kuuluu kuitenkin lapsen vanhemmille (Lastensuojelulaki 2007/417).

Päivähoito mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin, ja sen avulla voidaan ehkäistä lapsiperheköyhyyttä (Takala 2005, 8). Yli puolet Suomessa asuvista työssäkäyvistä vanhemmista on tekemisissä päivähoidon kanssa lähes päivittäin (Poikonen & Lehtipää 2009, 70). Esimerkiksi vuonna 2013 Uudellamaalla asuvista 1–6-vuotiaista lapsista 70 prosenttia oli päivähoidossa, ja heistä noin 11 prosenttia oli yksityisessä hoidossa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014b, 99).

Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kuuluu verkostoyhteistyö lasta ja perhettä palvelevien tahojen kanssa. Verkostoyhteistyön tavoitteet kirjataan kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmiin. Keskeisenä verkostotyön tavoitteena on mahdollistaa varhainen puuttuminen riskitilanteissa. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 10.) Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhaisessa vaiheessa (Lastensuojelulaki 2007/417). Kunta järjestää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe eivät ole lastensuojelun asiakkaana (Lastensuojelulaki 2014/1302). Ehkäisevä lastensuojelu edistää lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia ja tukee vanhemmuutta. Päivähoidossa annettavat tuki ja erityinen tuki ovat osa ehkäisevää lastensuojelua. (Lastensuojelulaki 2010/88.) Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien on ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (Lastensuojelulaki 2007/417).

## 2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset ja kunnan omat asiakirjat. Valtakunnallisiin asiakirjoihin kuuluvat lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset periaatteista ja kehittämisestä, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline, joka pohjautuu varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteita ovat muun muassa varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisen tietoisuuden kasvattaminen ja vanhempien osallisuuden lisääminen lapsensa varhaiskasvatuspalveluissa. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 7–9.)

Kuntatasolla tapahtuva varhaiskasvatuksen ohjaus on monimuotoista, ja asiakirjojen nimet voivat vaihdella kunnittain. Jokaisella kunnalla on kyseisen kunnan tai useamman kunnan yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka pohjautuu valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan kunnan linjaukset ja strategiat, jotka koskevat varhaiskasvatuksen järjestämistä, kehittämistä ja kunnan varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmää. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 8–9.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on lähtökohtana kunnassa toimivien yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmille ja esiopetuksen opetussuunnitelmille, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma on yksityiskohtainen kuvaus yksikön varhaiskasvatuksesta: sen lähtökohdista ja toteuttamisesta. Siitä tulevat ilmi yksikön erityispiirteet, painotukset ja palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 8–9.)

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Se tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa (Alasuutari 2010, 15–16; Varhaiskasvatuslaki 2015/580). Käsitlemme lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa omana alalukunaan, koska se on mielestämme merkittävä osa kasvatuskumppanuutta.

### 2.3 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on turvata lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteutuminen. Siihen merkitään lapsen tarvitsema tuen tarve, tukitoimenpiteet ja kuinka ne toteutetaan. (Varhaiskasvatuslaki 2015/580.) Suunnitelman yhtenä tavoitteena on yhdenmukaistaa varhaiskasvatuspalveluiden laatua ja sisältöä (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 56, 64). Lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa voidaan käyttää pedagogisen kehittämisen välineenä, eli sen avulla lapsen tarpeita pystytään huomioimaan yksilöllisemmin. Suunnitelma voi auttaa kehittämään vanhempien ja työntekijöiden yhteistyötä. (Alasuutari 2010, 21.)

Lapsen vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin säännöllisesti (Varhaiskasvatuslaki 2015/580). Kumppanuuteen perustuvassa varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman muodostaminen aloitetaan kuulemalla vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksesta ja omasta lapsestaan (Heikka ym. 2009, 8). Vanhemmat keskustelevat yleensä aktiivisesti lapsensa asioista, jos heitä kuunnellaan arvostavasti ja kohdellaan tasavertaisina kumppaneina (Heikka ym. 2009, 112). Myös lapsella on oikeus osallistua itseään koskeviin asioihin ja vaikuttaa niihin ikä ja kehitys huomioon ottaen, eli lapsen mielipide on selvitettävä ja huomioitava varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa (Varhaiskasvatuslaki 2015/580).

Varhaiskasvatuslain (2015/850) mukaan vastuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta kuuluu lastentarhanopettajalle. Laatimiseen voivat tarvittaessa osallistua esimerkiksi muut lapsen kehitystä ja oppimista tukevat viranomaiset ja asiantuntijat. Suunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa (Alasuutari 2010, 15–16; Varhaiskasvatuslaki 2015/580). Lapsen tarpeiden edellyttäessä on varhaiskasvatussuunnitelma tarkistettava useammin (Varhaiskasvatuslaki 2015/580). Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten (2009, 33) mukaan lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman

lisäksi esiopetusikäiselle lapselle laaditaan esiopetussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelmien tulisi tukea toisiaan.

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää vanhempien ja varhaiskasvattajien yhdessä sopimia tavoitteita (Hujala ym. 2007, 176). Siitä huolimatta kirjattuja tavoitteita ei välttämättä aina hyödynnetä käytännössä (Karila 2012, 591). Varhaiskasvatussuunnitelman avulla voidaan parhaimmillaan luoda ammattikasvattajien ja vanhempien välille yhteistä ymmärrystä ja yhdistää kummankin osapuolen näkemyksiä sekä tulkintoja lapsesta (Kaskela & Kekkonen 2008, 46).

Alasuutarin (2010, 104) tutkimuksen mukaan työntekijöiden vanhemmille antamat neuvot esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa tukevat vanhempien asiantuntijuutta. Toisaalta työntekijät ottavat vanhemmille palautetta antaessaan roolin, jossa heillä on oikeus arvioida vanhempien toimintaa. Ojala (2011, 24) kertoo, että lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa on kritisoitu esimerkiksi siitä, että se ohjaa vanhempia lapsen kotikasvatuksessa ja arvioi vanhemmuutta.

Vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta saattavat olla varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa vain näennäisesti tasavertaisia ja valta voi olla kätkeytynyttä (Kalliala 2012, 110). Alasuutarin (2010, 194) tutkimuksessa ilmeni, että varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa valtasuhteiden asymmetria vanhempien ja työntekijöiden välillä saattaa näkyä oletuksena työntekijöiden asiantuntijuudesta: vanhempien ei oleteta puuttuvan työntekijöiden toimintaan tai varhaiskasvatuksen käytäntöihin. Vanhempien mahdollisuudet toimia varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa tasavertaisena kasvatuskumppanina saattavat olla rajallisia. Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 32) tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia.

### 3 KASVATUSKUMPPANUUS

#### 3.1 Kumppanuus-käsitteen käyttöönotto

Monet asiantuntijat ovat huolissaan vanhemmuuden katoamisesta (Kaskela & Kekkonen 2008, 16). Suomessa alettiin keskustella 1990-luvun puolivälissä kiihkaasti siitä, että 'vanhemmuus on hukassa' (Mönkkönen 2007, 66). Arjen pirstoutuminen ja perhesuhteiden muuttuminen voivat asettaa haasteita vanhemmuuteen (Kaskela & Kekkonen 2008, 16). Tasapainottelu työn ja kodin välillä on lisääntynyt, ja usein lastenhoito joudutaan sopeuttamaan työelämän vaatimuksiin (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 48).

Julkisessa keskustelussa ollaan huolissaan siitä, että vanhemmat yrittäisivät siirtää kasvatusvastuutaan muille. Epäilyksenä on, etteivät vanhemmat uskalla aina olla aikuisia. (Hellström 2010, 250.) Larun, Riihosen ja Tuukkasen (2013, 50) mukaan Väestöliiton kyselytutkimuksessa selvisi, että ammattikasvattajien mielestä vanhemmat ovat yrittäneet ulkoistaa kasvatusvastuutaan varhaiskasvattajille. Ammattikasvattajat kertoivat, että vanhemmat ajattelevat ongelmien, ikävien velvollisuuksien ja kasvattamisen hoitamisen esimerkiksi päiväkodissa riittävän, jolloin kyseiset asiat saatetaan jättää kotona huomioimatta. Toisaalta useiden selvitysten mukaan vanhemmat haluavat kantaa kasvatusvastuuta (Hellström 2010, 250).

"Vanhemmuuden puutteen" lisäksi sanomalehdissä on kirjoiteltu pitkään lasten lisääntyneistä ongelmista. Lasten lisääntyneiden ongelmien voidaan ajatella ilmentävän kasvatuksen kriisiä. (Mönkkönen 2002, 11–12.) Lasten huonovointisuus näyttäisi lisääntyneen (Lahikainen 2011, 95; Rönkä, Kinnunen & Sallinen 2007, 172). Esimerkiksi lasten mielikuva-aiheiset pelot lisääntyivät 1990-luvun alusta 2000-luvun alkuun (Lahikainen 2011, 108), ja lapsiperheköyhyys on kasvanut (Heinonen & Kuikka 2013, 214). Siitä huolimatta suomalaiset lapset voivat hyvin The United Nations Children's Fundin (2013, 2, 6, 11, 16, 29) kansainvälisen tutkimuksen mukaan: esimerkiksi materiaallinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus, koulutus ja asumisolot ovat Suomessa hyvällä tasolla muihin maihin verrattuna.

Sosiaali- ja kasvatustieteen vuorovaikutuskulttuuri muuttuu esimerkiksi työelämän, palvelurakenteiden ja sosiaalisten rakenteiden muutosten myötä asiantuntijakeskeisestä asiakaslähtöisemmäksi (Mönkkönen 2002, 11). Auktoriteettiaseman murenemiseen liittyy erilaisissa organisaatioissa ristiriitoja. Edellä mainittuihin seikkoihin ja vanhemmuuden haasteisiin on alettu etsiä ratkaisua esimerkiksi dialogisen työotteen avulla. Dialogisuus on yksi kasvatuskumppanuuden neljästä periaatteesta. (Kaskela & Kekkonen 2008, 32.) Dialogin hyötyjä käsittelemme tarkemmin luvussa 4.4.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on aina kuulunut suomalaisen varhaiskasvatuksen tehtäviin (Kalliala 2012, 92). Eri aikakausilla on ollut erilaisia näkökulmia vanhempien ja ammattikasvattajien väliseen vuorovaikutukseen, ja sitä kuvaavia käsitteitä ovat olleet esimerkiksi tukeminen, yhteistyö ja kumppanuus. Eri näkökulmat kodin ja ammattikasvattajien välillä painottavat eri asioita. Tukemisen näkökulma keskittyy asiantuntijoiden rooliin vuorovaikutuksessa, ja siinä vanhemmat ovat asiantuntijoihin nähden heikommassa asemassa tietämättömyydellään ja osaamattomuudellaan. Yhteistyön näkökulmassa puolestaan vanhempien osallisuus ei korostu riittävästi. (Karila 2006, 92, 94.)

Nykyään käytössä on käsite kumppanuus (Karila 2006, 92). Valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen linjauksissa, Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuus määritellään ammattikasvattajien ja vanhempien väliseksi yhteistyöksi (Kekkonen 2012b, 7). Perinteisesti päiväkodin kasvatuksen suunnittelussa on keskitytty varhaiskasvattajien asiantuntijuuteen, jolloin vanhempien oma asiantuntijuus lapsestaan on voinut jäädä ilman riittävää huomiota tai jopa täysin huomiotta (Hujala ym. 2007, 63–64). Kasvatuskumppanuus-käsitteellä tavoitellaan luopumista vanhasta ajattelumallista, jossa lasta koskevia päätöksiä saatetaan tehdä päiväkodissa ottamatta huomioon vanhempien näkemystä asiasta ja ilman keskustelua vanhempien kanssa (Koivunen 2009, 153).

Kasvatuskumppanuudessa pyritään korostamaan vanhempien tietämystä omasta lapsestaan (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2012, 10). Kasvatuskumppanuuden käsitteeseen sisältyy ajatus vanhempien osallisuudesta (Karila 2006, 92–94; Uotinen & Rantala 2014, 142; Venninen ym. 2012, 10). Kasvatuskumppanuutta voidaan tarkastella esimerkiksi ammatillisena vuorovaikutuksena, vanhempien ja työntekijöiden välisenä suhteena ja lapsen kiintymyssuhteita edistävänä tekijänä. Käsite viittaa lisäksi esimerkiksi työntekijöiden ja vanhempien erilaisiin rooleihin sekä niihin yhteiskuntamme kulttuuriin rakenteisiin ja merkitystulkintoihin, jotka vaikuttavat heidän uskomuksiinsa ja käsityksiinsä muun muassa vanhemmuudesta, yhteistyöstä ja kasvatusvastuun jaosta. (Kaskela & Kekkonen 2008, 8.) Käsite tarkentuu jatkuvasti ja "löytää kantavimman sisältönsä siinä hetkessä, jossa kasvattaja, vanhempi ja lapsi kohtaavat" (Kaskela & Kekkonen 2008, 8).

Kumppanuudesta on tullut varhaiskasvatuksen ihanne (Karila 2012, 589). Kasvatuskumppanuus on 2000-luvun varhaiskasvatuksessa painotettu sana ja yleinen täydennyskoulutuksen aihe (Kalliala 2012, 93). Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on vaikuttanut kasvatuskumppanuus-käsitteen käyttöön ottamiseen (Koivunen 2009, 152).

### 3.2 Kasvatuskumppanuus sillanrakentajana kodin ja päiväkodin välillä

Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 60) mukaan kasvatuskumppanuus alkaa vanhempien yhteydenotosta päiväkotiin ja loppuu hoitosuhteen päättyessä. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtia ovat lapsen etu ja tarpeet (Poikonen & Lehtipää 2009, 73). Päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välinen vuorovaikutussuhde on lapsen kehityksen kannalta merkityksellinen (Karila 2006, 91, 102). Kumppanuuden toteutumisen kannalta on olennaista kummankin osapuolen asiantuntijuuden kunnioitus ja arvostaminen (Poikonen & Lehtipää 2009, 73).

Päivähoidossa olevalla lapsella on kaksi erilaista kasvuympäristöä; kodin ja päivähoitopaikan aikuis- ja vertaissuhteiden yhteisöt (Kaskela & Kekkonen 2008, 5). Kaskela & Kronqvist (2007, 23) kertovat, että kasvatuskumppanuus tarjoaa



mahdollisuuden rakentaa siltä kodin ja päivähoidon välille: se vahvistaa varhaiskasvattajia, vanhempia ja lasta. Päiväkodin ammattilaisten ja vanhempien välinen vuorovaikutus toimii yhdistävänä linkkinä kasvuympäristöjen välillä (Karila 2006, 91, 102). Lapsen kahdesta eri kasvuympäristöstä voi rakentua yksi yhtenäinen kasvuympäristö, kun eri kasvuympäristöissä olevilla henkilöillä on tietoa toisistaan. Kasvatuskumppanuus auttaa lapsen elämään kuuluvia aikuisia jakamaan yhteistä kasvatustehtävää niin, että lapselle muodostuu mielekäs elämäkokonaisuus. (Kaskela & Kekkonen 2008, 5.)

Vanhemmilla on tietoa lapsen toiminnasta kotiympäristössä, ja varhaiskasvattaja näkee lapsen päiväkodin ryhmän jäsenenä ja tuntee tämän toimintaa päiväkodin kontekstissa (Heikka ym. 2009, 73). Vanhempien orientaatio lapsen kasvatukseen on yksilöspesifi, ja heidän vahvuutensa on kasvun tukeminen ja kasvatuskäytännöt. Varhaiskasvattajien orientaatio puolestaan on ikäspesifi, ja heidän vahvuutenaan on kasvun ja oppimisen tukeminen. (Hujala ym. 2007, 68.) Jaetussa kasvatustehtävässä yhdistetään ammattikasvattajien asiantuntemus ja vanhempien tieto ja asiantuntijuus omasta lapsesta (Poikonen & Lehtipää 2009, 81). Kummankin osapuolen tulisi olla tietoinen omasta vastuustaan, toisen osapuolen odotuksista ja roolista, koska roolien epäselvyys voi vaikeuttaa yhteistyötä (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 65).

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat vastaavat kotona hoidosta ja kasvatuksesta ja päiväkodin henkilökunta puolestaan vastaa siitä päiväkodissa. Ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu säilyvät silti vanhemmilla. (Poikonen & Lehtipää 2009, 73, 81.) Jaetussa kasvatusvastuussa tulisi hakea yhteistä näkemystä lapsen parhaasta (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 64). Jaettu kasvatusvastuu ja kumppanuus edellyttävät vanhemmilta ja päiväkodilta tiivistä vuorovaikutusta (Koivunen 2009, 152–153). Kummankin osapuolen on sitouduttava pitämään toisensa päivittäin ajan tasalla lapsen asioista, jotta yhteinen kasvatustehtävä onnistuisi (Poikonen & Lehtipää 2009, 81). Kun molemmat osapuolet huolehtivat omasta vastuustaan yhteistyössä toistensa kanssa, voidaan kummankin osapuolen tietoja ja taitoja hyödyntää mahdollisimman hyvin, ja siten lapsen edun on mahdollista toteutua (Koivunen 2009, 152–153).

Kumppanuuden näkökulma tekee vanhemmista ja henkilökunnasta tasavertaisempia (Karila 2006, 92). Ilmapiiri tulisi luoda tasavertaista vuorovaikutusta tukeväksi (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 5). Päiväkodin henkilöstö voi edistää tasavertaisuutta hyödyntämällä koulutuksensa tarjoamaa ammatillista tietoa ja osaamista (Kaskela & Kronqvist 2007, 22). Kasvatuskumppanuus voi myös edesauttaa perheiden verkostoitumista ja edistää vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta (Poikonen & Lehtipää 2009, 73).

### 3.3 Kasvatuskumppanuuden haasteita

McGrath (2007, 1402) kritisoi vanhempien ja ammattikasvattajien välistä kumppanuutta. Hänen mukaansa siitä puhutaan paljon, vaikka kasvatuskumppanuuden muodostumisesta vanhempien ja ammattikasvattajien välille on vain vähän tutkimuksissa saatua näyttöä. Kallialan (2012, 93, 96) mielestä kumppanuuden toteutuminen saattaa jäädä puolitiehen, eikä vanhempien asema ole aina ihan teellinen. Kasvatuskumppanuus ei ole helppo asia, ja se on käsitteenäkin hankala, sillä perinteisesti kumppanuuden on ajateltu kuvastavan vapaaehtoisuuteen perustuvia ihmissuhteita. Kekkosen (2012a, 3) mukaan julkisessa palvelujärjestelmässä osapuolet eivät välttämättä ole yhteistyössä vapaaehtoisesti, ja sen vuoksi kumppanuus saattaa olla liian intiimi käsite. Päiväkodin työntekijät ja vanhemmat eivät yleensä valitse toisiaan (Kalliala 2012, 93). Kumppanuuden rajojen ja tasojen tulisikin olla vanhempien määriteltävissä (Koivunen 2009, 153–154).

Kun käytössä on kasvatuskumppanuuden periaate ja vanhemmat tekevät tai jättävät tekemättä jotain, mikä uhkaa lapsen hyvinvointia, on henkilökunnan puuttuminen erityisen vaikeaa. Asiaan puuttuminen lapsen edun nimissä on vaikeampaa kasvatuskumppanina kuin selkeästi ammatillisesta asemasta lähtien. (Kalliala 2012, 95.) Kuitenkin kasvatuskumppanuuden yksi tavoite on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve ja tehdä yhteistyössä vanhempien kanssa suunnitelma lapsen tukemiseksi (Alasuutari & Alasuutari 2001, 38).

Karilan (2006, 96) mukaan kasvatuskumppanuudessa korostuvasta vastavuoroisuudesta huolimatta ammattilaisiin kohdistuvat suuremmat odotukset kuin vanhempiin. Henkilöstöllä on vastuu kasvatuskumppanuuden mahdollistamisesta (Kaskela & Kronqvist 2007, 22). Työntekijöiden on kyettävä olemaan kriittisiä omia ajattelutapojaan kohtaan ja osattava arvioida niitä (Karila 2006, 96). Esittemme työntekijöiden ja vanhempien välisiä valtasuhteita seuraavassa alaluvussa.

### 3.4 Valtasuhteet kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuuden periaate on luonut yhteistyölle uusia vaatimuksia. Asiantuntijuuden käsite on muuttunut: vanhempien ja työntekijöiden tasavertaista suhdetta ja vanhempien oman lapsen tuntemusta korostetaan päivähoidossa. (Alasuutari 2010, 21–22.) Kumppanuuden periaatteen mukaan vanhemmat ovat periaatteessa tasavertaisessa asemassa työntekijöiden kanssa lapsen institutionaalista kasvatusta suunniteltaessa (Alasuutari 2010, 95). Todellinen tasavertaisuus toteutuu silti harvoin (Hujala ym. 2007, 72). Ammattilaisilla on aina valtaa suhteessa asiakkaisiin (Seikkula & Arnkil 2009, 170–171; McGrath 2007, 1416): vanhempien vaikutusvalta riippuu täysin instituutiosta ja työntekijöiden toiminnasta (Alasuutari 2010, 195). Kalliala (2012, 93–94) ehdottaa, että kumppanuudessa tavoiteltaisiin tasavertaisuuden sijaan keskinäistä arvonantoa, kunnioittavaa suhtautumista ja luottamusta.

Asiantuntijoiden ja asiakkaiden välisten valtasuhteiden on nähty naamioituvan kumppanuus-käsitteen taakse. Päivähoidossa asiantuntijatietämyksellä on erityisasema. (Alasuutari 2010, 22–23.) Nykypäivän ammattilaisten valta-asema ei ilmene selkeänä asiakkaiden käskemisenä, pakottamisena tai rajoittamisena. Asiantuntijakeskeinen lähestymistapa saattaa näkyä esimerkiksi työntekijöiden tavassa määrittää keskustelussa korostuvia näkökulmia. (Mönkkönen 2007, 45.)

McGrath (2007, 1401) kertoo, etteivät hänen tutkimukseensa osallistuneet työntekijät tiedostaneet täysin valtaa, jota heillä oli suhteessa vanhempiin. Num-

menmaan ja Karilan (2011, 36–37) mukaan ammattikasvattajien tulisi tunnistaa, miten tieto ja valta liittyvät keskusteluihin vanhempien kanssa. Työntekijät voivat kysymyksiä esittämällä mahdollistaa yhteisen neuvottelun ja vanhempien osallistumisen keskusteluun. Näin vanhemmat voivat osallistua keskusteluun omista lähtökohdistaan.

McGrathin (2007, 1416) tutkimuksessa selvisi, että vanhempien ja työntekijöiden eriarvoisuus ilmenee esimerkiksi tiedonvaihdossa. Alasuutarin (2010, 109) tutkimuksen mukaan työntekijät ovat vanhempia useammin neuvoja antavassa roolissa ja asettuvat asiantuntevampaan asemaan. Kallialan (2012, 110) mielestä henkilökunta voi neuvoa vanhempia, mutta vanhempien ei ole käytännössä mahdollista esittää vaatimuksia toiminnasta tai arvostella päiväkotia. Alasuutarin (2010, 124) tutkimuksen mukaan vanhemmat vaikuttavat usein kunnioittavan työntekijöiden asiantuntijaroolia. McGrathin (2007, 1416) tutkimustulokset ovat samansuuntaisia.

Myös asiakkaiden voimaannuttaminen on valtasuhde (Seikkula & Arnkil 2009, 168). Voimaannuttaminen mahdollistuu kunnioittamalla toisen osapuolen ajatuksia ja ideoita, ja ammattilaisten tulisi asettua ei-tietävään asemaan (Nummenmaa & Karila 2011, 37). Molemmipuolinen neuvojen antaminen mahdollistaa asiantuntijuuden jakautumisen vanhempien ja työntekijöiden välillä (Alasuutari 2010, 98). Vanhemmat ovat asiantuntijan roolissa antaessaan neuvon työntekijöille ja työntekijät tarjoavat vanhemmille asiantuntijan aseman kysyessään neuvoja vanhemmilta (Alasuutari 2010, 114). Vuorovaikutuksen asymmetria voi ilmetä neuvon vastaanottamisen tavassa. Neuvon antajan asiantuntijuus kyseenalaistuu, jos vastaanottaja ilmaisee neuvon olevan hänelle tarpeeton. (Alasuutari 2010, 97–99.)

Ammattikasvattajat saattavat joskus oikeuttaa itsensä toimimaan vanhempien toiveiden vastaisesti (Ylitapio-Mäntylä 2009, 162). Vanhemmilta neuvojen kysymisestä huolimatta päiväkodissa toimitaan useimmiten sen omien käytäntöjen mukaisesti (Alasuutari 2010, 124–125). Esimerkiksi Ylitapio-Mäntylän (2009, 162) tutkimuksen mukaan henkilökunta on antanut lapsen nukkua pidempään kuin vanhempien kanssa on yhteisesti sovittu.

## 4 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEET

Pihlajan, Kinoksen ja Mäntymäen (2010, 190) mukaan kumppanuuden syntymistä edesauttavat kunnioitus, luottamus, kuulluksi tuleminen ja hyvä vuorovaikutusosaaminen. Myös Kaskela ja Kekkonen (2008, 32) määrittelevät kasvatuskumppanuuden periaatteiksi kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin, ja käytimme heidän määritelmiään opinnäytetyömme teoriaosuuden pohjana. Esittelemme periaatteet siinä järjestyksessä, jossa ajattelemme niiden useimmiten syntyvän.

### 4.1 Kuuleminen

Kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate on kuuleminen, sillä kuulluksi tuleminen on eheyttävä kokemus (Kaskela & Kekkonen 2008, 32). Väisänen, Niemelä ja Suua (2009, 19–20) pitävät kuuntelemista puhumista vaikeampana taitona. Kuuleminen vaatii aikaa (Kaskela & Kronqvist 2007, 24). Kaskelan ja Kekkosen (2008, 36) mukaan kuuntelemisessa on keskeistä läsnäolo ja keskittyminen. Kuuleminen onnistuu kiinnostuksen, empatian ja rehellisyyden avulla, ja aidon kuuntelemisen edellytys on turvallinen ilmapiiri. Kuuntelijan tulee haluta ottaa vastaan toisen ihmisen asia, ajatukset ja puhe sekä sietää samalla niiden aiheuttamia erilaisia tunteita itsessään.

Vanhempia tulisi kuulla säännöllisesti lapsen asioissa (Laru ym. 2013, 47). Kuulluksi tuleminen voi mahdollistaa perheiden erilaisten elämäntilanteiden huomioimisen (Hujala ym. 2007, 70, 116) ja vanhempien kokemuksen aidosta kohtaamisesta ja osallisuudesta lapsen varhaiskasvatukseen (Riihonen & Tuukkanen 2013, 72). Vanhempien kuunteleminen voi edistää kunnioituksen syntymistä (Kaskela & Kekkonen 2008, 34), ja se on avaintekijä, kun heihin luodaan luottamuksellista suhdetta (Riihonen & Tuukkanen 2013, 72).

Vanhemmilla on lapsestaan kokemuksellista, hiljaista tietoa. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on olennaista, että vanhemmat tuovat esille ajatuksiaan lapsesta (Laru ym. 2013, 53). Varhaiskasvattajien tulisi antaa van-

hemmille mahdollisuus esitellä näkemyksiään lapsestaan, äitiydestään, isyydestään ja hoito- ja kasvatuskäsityksistään. Vanhemmat voivat kertoa yhteistyötoiveistaan, odotuksistaan, tunteistaan ja huolistaan. Vanhempien henkilökohtaiset kokemukset ohittava asiantuntijapuhe ei huomioi tietämystä, jonka vanhemmat ovat saaneet elettyään vuosia lapsensa kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2008, 16.)

Vanhempien kuuleminen voi tapahtua jokapäiväisten asioiden kautta. Arkiset kuulemisen kokemukset edistävät vanhempien osallisuutta kasvatuskumppanuudessa. (Karila 2006, 99.) Esimerkiksi päivähoitoon tuominen ja sieltä hakeminen ovat hyviä tilanteita kuulla vanhempia ja lasta. Vanhemmat haluavat kuulla päiväkodin työntekijöiltä, kuinka ammattikasvattajat ovat nähneet juuri heidän lapsensa hoitopäivän aikana. (Kaskela & Kronqvist 2007, 23, 24.) Kallialan (2012, 91) mukaan varhaiskasvatusteksteissä korostetaan kotikasvatuksen tukemisen merkitystä esimerkiksi keskustelujen avulla ja usein kotikasvatuksen tukemista pidetään yhtä tärkeänä kuin lapsen oppimisen ja kehityksen edistämistä. Kuitenkin henkilökunnan työajasta vain 5 prosenttia kuluu lasten tulo- ja hakutilanteissa vaihdettuihin sanoihin, pidempiin erikseen sovittuihin keskusteluihin, vanhempainiltoihin ja vastaavanlaisiin tilanteisiin.

Kuulevaa suhdetta voi edistää esimerkiksi kommenteilla ”kerro lisää”, ”ahaa” ja ”haluan kuulla enemmän”. Myös ilmeillä ja eleillä voi viestittää olevansa kiinnostunut ja läsnä. Kommentit ja eleet toimivat niin sanottuina oven avaajina ja kertovat valmiudesta kuulemiseen, vaikka asiasta olisi erimielisyyksiä tai se ei olisi miellyttävä. (Kaskela & Kekkonen 2008, 32.) Hyvä kuuntelija on mukana koko olemuksellaan esimerkiksi pitämällä katsekontaktin toiseen osapuoleen, eikä hän keskeytä puhetta vaan kuuntelee loppuun asti (Nummenmaa & Karila 2011, 50).

Kuulemisen esteitä voivat olla muun muassa saarnaaminen, kritisoiminen, syytteleminen ja olettaminen (Kaskela & Kekkonen 2008, 32). Kuulemista voivat myös haitata työntekijöiden vahvat käsitykset ja ennakko-oletukset asioista tai henkilöistä. Kuulemista saattavat vaikeuttaa työntekijöiden tunteettomuus, vä-

symys tai kiire, jotka estävät tilanteeseen keskittymisen. (Nummenmaa & Karila 2011, 50.)

Syvällisessä kuuntelemisessa on kuunneltava paitsi toisia ihmisiä myös omia reaktioitaan. Kuuntelijan on vaiennettava oma sisäinen hälinänsä, ja se vaatii tietoista työskentelyä. On tiedostettava, millä tavoin heijastamme muihin heistä muodostamamme mielipiteet ja tahattomasti väritämme tai vääristelemme muiden sanoja. (Isaacs 2001, 98–99, 114.) Tällainen projisointi voi estää kuulluksi tulemisen kokemuksen (Dunderfelt 2015, 18). Työntekijöiden on kyettävä erottamaan omat kokemuksensa ja niiden pohjalta tekemänsä johtopäätökset toisten kertomista asioista (Isaacs 2001, 108).

#### 4.2 Kunnioitus

Kunnioittaminen on toisen arvostamista ja hyväksymistä ilman ehtoja (Kaskela & Kekkonen 2008, 34) ja toisen ihmisen rajojen huomioon ottamista. Kunnioituksella osoitetaan, että toisella ihmisellä on oikeus olla olemassa, vaikkei hänen tekojaan tai sanojaan arvostaisi. (Isaacs 2001, 122–123, 126.) Kunnioitusta voi osoittaa toiminnan ja puheen avoimuudella, rehellisyydellä ja myönteisyydellä (Kaskela & Kekkonen 2008, 34). Toisen kunnioittaminen tarkoittaa sen hyväksymistä, että toiselta voi oppia jotain (Isaacs 2001, 126).

Vanhempia kunnioittava asenne kuuluu hyvän keskustelun tunnuspiirteisiin (Lyyra 2004, 122), ja se edistää aitoa vuorovaikutusta (Kaskela & Kekkonen 2008, 34). Vanhempien kasvatusvastuuta ja -oikeutta tulee kunnioittaa (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 5). Päivähoidossa tulisi kunnioittaa esimerkiksi vanhempien vapautta päättää yhteiseen toimintaan osallistumisesta (Koivunen 2009, 163). Kun ammattilainen kunnioittaa asiakasta, hän ymmärtää, ettei voi tietää asiakkaan tarpeista kuuntelematta tätä (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014a). Kasvatuskumppanuudessa on tärkeää molemminpuolinen kunnioitus (Karila 2006, 96). Kun kumpikin osapuoli kunnioittaa toisensa panosta ja kasvatuksen tavoitteista keskustellaan, voidaan huomioida erilaiset perheet, elämäntilanteet ja kulttuuriset sekä uskonnolliset tarpeet (Peltonen 2004, 32).

Erilaisuutta kohdatessa voi olla haastavaa hyväksyä, ymmärtää ja kunnioittaa toista ihmistä (Kaskela & Kekkonen 2008, 34). Kumppanuuden yhtenä asenteellisena ehtona on erilaisuuden hyväksyminen ja kyky kunnioittaa asioita, jotka poikkeavat itsestä tai omista käsityksistä ja mielipiteistä (Karila 2006, 96). Lastentarhanopettajan ammattietiikan lähtökohtiin kuuluu ihmisarvon kunnioittaminen esimerkiksi sukupuolesta, iästä, uskonnosta, etnisestä alkuperästä, mielipiteestä tai kyvyistä huolimatta (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 4).

Vanhemmat saattavat vältellä vaikeista asioista, kuten hankalasta elämäntilanteesta, kertomista. He voivat pelätä ammattikasvattajien paheksuvaa asennetta. Vanhempia ei kannata tuomita hankaluuksien perusteella, vaan vaikeuksista tulisi keskustella toistuvasti ja rakentavasti. (Laru ym. 2013, 56.) Asiallinen ja ystävällinen keskustelu rakentaa yhteistyösuhdetta haastavissa tilanteissa (Väisänen ym. 2009, 19).

Epäkunnioitus ilmenee esimerkiksi toisen sanomisten ja tekemisten mitätöimisenä sekä huomiotta jättämisenä (Kaskela & Kekkonen 2008, 34). On huomiotava, että vuorovaikutuksesta suurin osa on sanatonta ja sanattomat viestit välittyvät toiselle osapuolelle sekuntien kymmenesosissa. Esimerkiksi puheen kanssa ristiriidassa olevat ilmeet, eleet ja äänensävyt voivat jättää puheen sisällön toissijaiseksi. (Väisänen ym. 2009, 28.) Vanhemmat saattavat pohtia joskus pitkään esimerkiksi ammattikasvattajien kasvatustilanteissa käyttämiä sananvalintoja ja äänenpainoja (Cantell 2010, 193).

### 4.3 Luottamus

Yhtenä kasvatuskumppanuuden tavoitteena on luoda luottamuksellinen ilmapiiri vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välille (Kaskela & Kekkonen 2008, 36). Luottamuksen syntyminen vaatii esimerkiksi aikaa, kuulemista, kunnioittamista ja vuoropuhelua (Kaskela & Kekkonen 2008, 36). Luottava ihminen uskoo luotetun henkilön aikeiden olevan hyviä ja toimivan hänen etunsa huomioiden. Luottamus ei voi syntyä, jos toisen aikeita joutuu epäilemään. Luotetulla usko-



taan olevan esimerkiksi ammatillista osaamista. (Ristikangas & Ristikangas 2010, 164.)

Luottamus ja yhteistyö ovat riippuvaisia toisistaan, ja ne vahvistavat toisiaan (Poikonen & Lehtipää 2009, 85). Ilman luottamusta yhteistyö ei ole aitoa vaan pelkkä muodollisuus tai jopa täysin mahdotonta (Koivunen 2009, 158). Laadukas kasvatuskumppanuuskaan ei ole mahdollista ilman luottamusta; luottamuksella on iso merkitys ammattikasvattajien ja vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa (Poikonen & Lehtipää 2009, 85). Kodin ja päiväkodin luottamukselliseen suhteeseen tuleekin panostaa (Kalliala 2012, 92). Ammattikasvattajiin luottava vanhempi välittää luottamuksen tunnetta myös lapselleen (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 58).

Luottamus syntyy vähitellen arjen keskellä (Poikonen & Lehtipää 2009, 86). Päivittäiset keskustelut voivat auttaa luomaan luottamusta ja syventämään kasvatuskumppanuutta (Kaskela & Kronqvist 2007, 23). Kohtaamiset auttavat tutustumaan toisen osapuolen toimintatapoihin, ja kohtaamisen kokemusten kautta syntyy luottamus kasvatuskumppaniin (Karila 2006, 101). Usein vanhempien luottamus päivähoitopaikkaan syntyy, kun ammattikasvattajat kertovat omia havaintojaan lapsesta (Kaskela & Kekkonen 2008, 46).

Suhteen ammattikasvattajien ja vanhempien välillä tulisi olla mahdollisimman avoin ja suora, jotta se loisi mahdollisuuden luottamuksen syntymiselle (Koivunen 2009, 152). Erityisen tärkeä rooli luottamuksellisella ilmapiirillä on, kun jollain lapsen kasvun tai kehityksen osa-alueella on haasteita (Laru ym. 2013, 47). Vanhempien hyväksyminen ja heidän asioidensa ottaminen vakavasti edesauttavat luottamuksen syntymistä (Koivunen 2009, 159). Kaskelan & Kekkosen (2008, 36) mukaan luottamusta herättää vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsen hoitoon ja kasvatukseen ottamalla huomioon heidän ajatuksensa, kasvatuskäsityksensä ja toiveensa.

Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa päiväkodin henkilökunnan kiinnostus ja innostus omaa työtä ja lasta kohtaan (Karila 2006, 98). Toisaalta vanhempien luottamus voi lisätä työntekijöiden motivaatiota ja sitoutumista työhönsä (Risti-

kangas & Ristikangas 2010, 170). Vanhempien luottamusta lisää tunne siitä, että ammattikasvattajat kohtaavat lapsen sensitiivisesti (Kaskela & Kekkonen 2008, 36).

Luottamusta rikkova tekijä on esimerkiksi lasta koskevien päätösten tekeminen ilman keskustelua vanhempien kanssa tai lapsen asioista kertominen ulkopuolisille ilman vanhempien lupaa (Koivunen 2009, 158–159). Luottamuksen kannalta on ongelmallinen tilanne, jos ammattikasvattajien sanat eivät vastaa tekoja (Pyhäjoki 2005, 78). Vanhempien motivaatio toimia kasvatuskumppanina saattaa kärsiä, jos he eivät luota päiväkodin työntekijöihin (McGrath 2007, 1416).

#### 4.4 Dialogi

Dialogisuus on kaiken vuorovaikutuksen ydinaluetta (Väisänen ym. 2009, 9). Dialogi tarkoittaa kykyä kohdata toinen ihminen (Ristikangas & Ristikangas 2010, 86), ja se on kasvokkain tapahtuvaa, ensisijaisesti sanallista vuorovaikutusta vähintään kahden ihmisen välillä (Lyyra 2004, 120). Dialogisuus merkitsee yhdessä ajattelemista, puhumista ja toimimista (Kaskela & Kekkonen 2008, 38). Dialogin syntymistä edistäviä tekijöitä ovat esimerkiksi kuunteleminen, kunnioitus ja luottamus (Haarakangas 2008, 21, 31).

Dialoginen keskustelu on ammatillista toimintaa (Väisänen ym. 2009, 11). Sen avulla voidaan selvittää asiakkaiden tarpeita (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014a). Dialogisuus ei ole tekniikka vaan asenne, jota voi kehittää. Oman keskustelukäytännön tietoinen muuttaminen voi tuottaa uudenlaisia vastauksia. (Väisänen ym. 2009, 9–10.) Tavallinen keskustelu voi sisältää dialogisia elementtejä, mutta on yleensä kestoaltaan dialogia lyhempi. Arkiset keskustelut ovat myös spontaanimpia. (Dunderfelt 2015, 57.)

Dialogiselle työskentelylle on ominaista vastavuoroisuus ja tilan antaminen uutta synnyttävälle vuoropuhelulle (Lyyra 2004, 120). Vastavuoroisuus tarkoittaa toisen ihmisen kuuntelemista ja hänen ajatustensa arvostamista (Väisänen ym. 2009, 19–20). Dialogi merkitsee avointa keskusteluyhteyttä (Väisänen ym.

2009, 11) ja rehellistä puhetta, jossa kummankin osapuolen tietämys on samanarvoista (Kaskela & Kekkonen 2008, 38). Suoraan puhuminen on dialogisessa keskeistä (Väisänen ym. 2009, 23).

Dialogin edellytyksenä on yhteiseen päämäärään pyrkiminen (Väisänen ym. 2009, 22). Dialogin syntyminen vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välille edellyttää kuulevaa suhdetta (Kaskela & Kekkonen 2008, 38). Dialogissa voidaan löytää yhdessä kuuntelemisen ulottuvuus (Isaacs 2001, 116). Kuuntelemisessa on keskeistä erilaisten tulkintojen yhdistäminen ja yhteinen ymmärrys puolia valitsematta. Kummankin osapuolen tulee olla avoin muuttamaan omaa kantaansa tarpeen vaatiessa, jotta päästäisiin lähemmäksi tavoiteltua lopputulosta. (Kaskela & Kekkonen 2008, 38.) Työntekijöiden vahvat kannanotot keskustelun alussa eivät edistä dialogia (Väisänen ym. 2009, 21).

Dialogissa ihminen voi oivaltaa jotain uutta itsestään tai puheenaiheesta (Dunderfelt 2015, 70). Puheenvuoron odottaminen voi antaa uusia näkökulmia ja auttaa dialogin virtaan pääsemisessä (Väisänen ym. 2009, 21). Dialogissa ei aina saavuteta yhteisymmärrystä, ja toisinaan onkin tärkeintä saada avattua ja säilytettyä keskusteluyhteys. Dialogisuus voi toteutua, jos puhekumppanit pyrkivät tietoisesti kuuntelemaan toista, vastaamaan kuulemaansa, jakamaan ajatuksiaan ja refleктоimaan eli pohtimaan asioita. (Haarakangas 2008, 27–30.)

Dialogi vaatii sitoutumista ja aktiivista osallistumista (Väisänen ym. 2009, 22). Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, mikä voi onnistua dialogin avulla (Kaskela & Kekkonen 2008, 26). Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on olennaista, että päiväkodin työntekijät tuntevat kunkin vanhemman kasvatuskäsitykset (Poikonen & Lehtipää 2009, 81). Dialogia tulee käydä esimerkiksi kasvatusarvoista ja -menetelmistä (Kaskela & Kekkonen 2008, 26). Kasvatuskumppanuuden onnistuminen vaatii lapsen tuonti- ja hakutilanteissa tapahtuvan keskustelun lisäksi erillisiä kasvatuskeskusteluja (Poikonen & Lehtipää 2009, 81).

Isaacsin (2001, 368) mukaan ajatusten voidaan antaa virrata vapaasti dialogisessa. Keskustelukumppanien valtasuhteet voivat muuttua dialogin myötä, jos kes-

kustelijat ymmärtävät, ”ettei kukaan omista virtaa eikä pysty ohjaamaan sitä”. Kommunikaatio voi olla tasavertaista, vaikka keskustelun osapuolten sosiaaliset asemat tai tietämys olisivat erilaisia (Haarakangas 2008, 28–30), mutta dialogisuus ei poista ammattilaisen ja asiakkaan välisiä valtasuhteita (Seikkula & Arnkil 2009, 170).

Dialogi vaatii rajoittavasta asiantuntijan roolista irtautumista (Isaacs 2001, 371). Dialogi päättyy, jos valta-asemassa oleva henkilö haluaa sanoa viimeisen sanan (Haarakangas 2008, 32). Työntekijöiden ei tule määritellä keskustelun kulua etukäteen. Ennakkoasenteet estävät näkemästä asiakkaiden voimavaroja. (Väisänen ym. 2009, 17.)

## 5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Vanhempien ja ammattikasvattajien vuorovaikutus on usein asiantuntijajohtoista, ja viranomaisilla on asiakkaita vahvempi asema (Alasuutari 2010, 22–23). Esimerkiksi Kalliala (2012, 93–94) kertoo, että päivähoidon työntekijät käyttävät valtaansa vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen laatua on tutkittu melko monipuolisesti, mutta lapsi- ja perhenäkökulman huomioiminen on jäänyt tutkimuksissa vähemmälle. Vanhempien osallisuus on laadun kehittämisessä välttämätöntä. (Kronqvist & Jokimies 2008, 14–15.) Vanhempien näkökulmat tulisi huomioida vahvemmin varhaiskasvatuksen laadun arvioimisessa ja kehittämisessä (Kronqvist & Jokimies 2008, 39).

Tutkimuksemme tarkoituksena oli nostaa esiin vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuudesta ja sen neljän periaatteen – kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin – toteutumisesta päiväkotia Mansikkamäessä. Vanhemmat saivat teemahaastattelussa äänensä kuuluviin. Lisäksi halusimme saada haastateltavilta ideoita ja ehdotuksia, kuinka kasvatuskumppanuutta voitaisiin kehittää yhteistyöpäiväkodissämme. Tarkoituksena oli, että Mansikkamäen varhaiskasvatuksen laatua voidaan parantaa tutkimuksemme avulla. Esitimme tutkimustulokset henkilökunnalle. Tulosten oli tarkoitus auttaa päiväkotia toimintatapojensa kehittämisessä.

Tutkimuskysymykset:

- Miten kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta toteutuvat vanhempien näkökulmasta päiväkotia Mansikkamäessä?
- Mitä vanhemmat kehittäisivät kasvatuskumppanuudessa?

## 6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

### 6.1 Päiväkotiki Mansikkamäki

Opinnäytetyömme yhteistyötaho on pääkaupunkiseudulla sijaitseva yksityinen päiväkotiki Mansikkamäki, jota ylläpitää vanhempainyhdistys. Päiväkodissa on paikkoja noin kolmellekymmenelle lapselle. Mansikkamäessä järjestetään esiopetusta. (Päiväkotiki Mansikkamäki i.a.) Päiväkodin asiakkaina oli tutkimuksen toteutusajankohtana 23 perhettä (Mansikkamäen työntekijä 2015).

Päiväkotiki Mansikkamäen (i.a.) varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan vanhempien ja henkilökunnan säännöllistä yhteistyötä. Työntekijät pyrkivät luomaan ilmapiirin, joka kannustaa vanhempia ottamaan yhteyttä henkilökuntaan. Päiväkotiki kartoittaa säännöllisesti vanhempien toiveita ja päivittää päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa niiden mukaiseksi. Vanhempien kasvatustäke- myksistä keskustellaan, ja ne pyritään huomioimaan lapsen hoidossa ja kasvatuksessa.

Tavoitteena on, että henkilökunta keskustelee kasvatusteskustelujen lisäksi päivittäin vanhemman kanssa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Vanhemmat ovat tervetulleita tutustumaan päiväkodin arkeen. Mansikkamäen toimintaa pyritään tekemään vanhemmille näkyväksi esimerkiksi päiväkodin toimintakertomusten, internetsivujen ja lasten kasvunkansioiden avulla. (Päiväkotiki Mansikkamäki i.a.)

### 6.2 Aineiston keruu teemahaastatteluilla

Tutkimusta tehtäessä kannattaa valita käytettävät menetelmät tutkimustehtävien mukaan – ei päinvastoin. Toisiaan lähellä olevia menetelmiä tulee vertailla huolellisesti omaa käyttötarkoitusta ja tutkimustavoitetta silmällä pitäen. (Aaltola & Valli 2010, 10.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa paikallisesta ilmiöstä tai etsiä uusia teoreettisia näkökulmia tapahtumiin ja ilmiöihin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 59).

Valitsimme tutkimusmetodiksi teemahaastattelun, koska halusimme kohdata tutkimukseen osallistuvat vanhemmat kasvotusten. Haastateltavien on mahdollista tuoda esille asioita, jotka ovat heistä tärkeitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 205–206). Kanasen (2014, 72) mukaan haastattelu voi olla haastateltaville positiivinen kokemus, jossa on mahdollisuus tulla kuulluksi. Mielestämme haastattelu oli sopiva tutkimusmenetelmä opinnäytetyöhömme, koska halusimme tuoda vanhempien äänet kuuluviin. Alun perin ajattelimme haastatella vanhempia ryhmittäin. Päätimme kuitenkin pitää yksilöhaastatteluja, jotta toisten vanhempien läsnäolo ei vaikuttaisi siihen, mitä haastateltavat kertovat. Pohdimme, että yksilöhaastatteluilla saisimme vanhemmilta monipuolisempia vastauksia.

Haastattelujen etuihin kuuluu joustavuus (Hirsjärvi ym. 2013, 205–206; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Tuomin ja Sarajärven (2009, 73) mukaan haastattelijat voivat esimerkiksi toistaa kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä ja selventää sanamuotoja. Ajattelimme, että haastattelut mahdollistavat kyselylomaketta paremmin avoimen keskustelun ja tarkentavien kysymysten esittämisen.

Kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä kuin tutkijat katsovat aiheelliseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Päätimme esittää kysymykset samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville, jotta kaikki kysymykset tulisivat käsitellyiksi jokaisen vanhemman kanssa. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2013, 205–206) kertovat, että haastattelut mahdollistavat monipuolisemmat vastaukset ja haastateltavien tavoittamisen jälkikäteen, jos tutkijat haluavat täydentää jotakin vastausta. Päätimme, että pyydämme vanhemmilta kirjallisen suostumuksen ottaa heihin tarvittaessa yhteyttä haastattelujen jälkeen.

Haastatteluilla on myös huonoja puolia. Haastattelujen suunnitteleminen ja niihin valmistautuminen vievät paljon aikaa. Haastatteluissa on paljon vaiheita, joissa tutkijat saattavat tehdä tutkimustuloksiin vaikuttavia virheitä. (Hirsjärvi ym. 2013, 206.) Olemme pyrkineet välttämään virheitä haastattelujen huolellisella suunnittelulla.

Puolistrukturoitu haastattelu on hyvä valinta, kun tutkijat haluavat tietoa rajatusta aiheesta eikä haastateltaville ole tarpeen antaa erityisen suuria vapauksia

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Puolistrukturoidussa menetelmässä tutkijat ovat päättäneet etukäteen jonkin haastattelun näkökulman, mutta eivät ole suunnitelleet kaikkea haastatteluun liittyvää ennalta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47). Tutkijat esittävät kaikille haastateltaville samat kysymykset, joihin ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. Haastateltavat saavat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Suoranta 2008, 86.)

Puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan joissakin tapauksissa käyttää nimitystä teemahaastattelu. Nimitys on mahdollinen esimerkiksi silloin, kun haastatteluissa esitetään etukäteen päätettyjä teemoja käsitteleviä kysymyksiä. Opiskelijat määrittelevät usein ensimmäisen opinnäytetyönsä haastatteluteemat valmiiksi, mutta lisäksi on tarkoin valmisteltuja kysymyksiä, joista he keskustelvat haastateltavien kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Suunnittelimme haastattelukysymyksiä etukäteen, jotta vanhempien vastausten vertaileminen olisi vaivattomampaa. Olemme huomioineet päiväkodin henkilökunnan toiveet haastattelukysymysten laadinnassa. Kysymysten suunnittelu mahdollisti vastausten saamisen henkilökunnan toivomaan kysymykseen: he halusivat saada tietoa vanhempien mielestä toimivista viestintäkanavista.

Tuomin ja Sarajärven (2009, 75) mukaan teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen. Tutkijat voivat valita teemat esimerkiksi alan kirjallisuuden pohjalta (Eskola & Vastamäki 2010, 35). Käytimme haastattelurunkomme teemoina luvussa 4 esittelemiämme kasvatuskumppanuuden neljää periaatetta. Mielestämme ne konkretisoivat hyvin sitä, mikä on tärkeää päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa.

Päiväkotiki Mansikkamäen työntekijät toivoivat vastausten olevan kuvailevia. Kanasen (2014, 73–73, 79, 106) mukaan kysymysten muoto voi vaikuttaa haastattelusta saadun tietomäärän laatuun ja syvyyteen. Dikotomiset kysymykset tuottavat liian suppeita ja lyhyitä vastauksia analysoitaviksi. Haastattelukysymykset kannattaakin muotoilla avoimiksi, jotta niillä saa enemmän tietoa tutkittavasta asiasta. Avoimiin kysymyksiin ei voi vastata yhdellä sanalla, koska niissä käytetään esimerkiksi sanoja mitä, miksi ja kuinka. Pyrimme muotoilemaan haastatte-



lukysymykset mahdollisimman avoimiksi ja ei-johdatteleviksi, jotta vastaukset olisivat kuvailevia ja monipuolisia.

Päätimme, että nauhoitamme vanhempien haastattelut. Kanasen (2012, 85, 108–109) mukaan haastattelut kannattaa nauhoittaa, jotta tutkijat vapautuvat vastausten kirjaamisesta. Muistiinpanoihin keskittyminen voi haitata haastattelutilanteiden vuorovaikutusta ja viedä huomiota pois haastateltavista ja heidän puheestaan. Nauhoitukset mahdollistavat haastattelutilanteisiin palaamisen paremmin kuin tekstimuotoiset tallennukset, joissa osa sisällöstä voi hävitä.

Ennen varsinaisia tutkimushaastatteluja kannattaa tehdä esihaastatteluja (Eskola & Vastamäki 2010, 40). Pidimme toukokuun 2015 alussa esihaastattelut kahdelle keski-ikäiselle naiselle, joiden lapset ovat olleet päivähoidossa. Koehaastatteluissa selviää haastattelujen keskimääräinen pituus (Hirsjärvi & Hurme 2011, 72). Molemmat esihaastattelut kestivät noin puoli tuntia, joten päätimme varata jokaiseen haastatteluun aikaa tunnin. Esihaastattelujen avulla tutkijat voivat harjoitella haastattelukäytäntöjä, pohtia haastatteluissa käytettävää kieltä ja testata haastattelujen nauhoittamista (Eskola & Suoranta 2008, 88–89). Esihaastatteluissa varmistimme nauhuriemme toimivuuden ja testasimme, minkälaisia vastauksia alustava teemahaastattelurunkomme tuottaa.

Esihaastattelut mahdollistavat haastattelurungon ongelmien havaitsemisen ajoissa, ja tutkijat voivat muuttaa kysymyksiä ennen varsinaisia haastatteluja (Eskola & Vastamäki 2010, 41). Muokkasimme haastattelurunkoa esihaastatteluissa saatujen vastausten ja haastateltavien antaman palautteen avulla. Haastateltavat eivät ilahtuneet pyynnöistä keskustella laajoista teema-alueista, kuten ”vanhempien kunnioittaminen päiväkodissa”. He toivoivat yksityiskohtaisempia kysymyksiä. Heidän mielestään konkreettisemmat kysymykset toimivat esihaastatteluissa paremmin. Osa kysymyksistä oli haastateltavien mielestä liian samankaltaisia keskenään, joten poistimme niitä. Kysyimme esihaastatteluissa olleilta mielipidettä kysymyksistä haastattelurungon muokkaamisen jälkeen, ja saimme tarkennetuista kysymyksistä positiivista palautetta.

Pidimme vanhempien teemahaastattelut päiväkodin tiloissa kolmena eri päivänä toukokuun lopussa ja kesäkuun alussa vuonna 2015. Haastattelimme ensimmäistä vanhempaa yhdessä, koska ensimmäiseen haastattelu-aikaan oli ilmoittautunut vain yksi vanhempi. Yhdessä pitämämme haastattelu mahdollisti yhtenäisten haastattelukäytäntöjen varmistamisen. Loput haastattelut pidimme samanaikaisesti kahdessa eri tilassa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 59) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tapana puhua otoksen sijasta harkinnanvaraisesta näytteestä. Tuomi (2007, 142) kertoo, että laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarpeen tavoitella yleistettävyyttä tai edustavuutta, joten tutkimukseen osallistuvien määrä voi olla melko pieni. Aineiston analyysin kannaltakin on parempi, ettei haastateltavia ole esimerkiksi satoja. Jo yksi haastattelu voi riittää laadulliseen tutkimukseen, mutta usein haastatteluja on muutama. Kanasen (2012, 101) mielestä riittävä määrä saattaa olla 12–15 haastateltavaa, mutta tutkijat eivät usein voi määritellä osallistujien määrää etukäteen. Kaikki tutkimukseemme ilmoittautuneet vanhemmat osallistuivat haastatteluihin. Ilmoittautuneita oli seitsemän: kuusi äitiä ja yksi isä. He kaikki kuuluivat eri perheisiin.

Haastattelut ovat haastattelijoiden ohjaamia vuorovaikutustilanteita (Eskola & Suoranta 2008, 85). Tutkijoiden esipuhe tai haastatteluun liittymättömät kysymykset voivat auttaa luomaan haastattelujen alussa miellyttävää ja vapautunutta ilmapiiriä (Eskola & Vastamäki 2010, 26, 32). Tutkijat voivat myötäillä jonkin verran haastateltavien puhetapaa, mutta haastattelijoiden kannattaa käyttää itselleen sopivia ilmaisuja (Eskola & Vastamäki 2010, 33–34.)

Haastattelijat voivat vaikuttaa luottamuksellisuuden syntyyn kunnioittavalla, arvostavalla ja kiinnostuneella asenteella (Kananen 2014, 72). Haastateltavien luottamus voi vaikuttaa tutkimuksen tulokseen (Eskola & Suoranta 2008, 93). Haastattelijoiden roolin tulisi olla neutraali kysymysten esittämisessä, ja heidän kannattaa välttää haastateltavien kertomien asioiden kommentoimista (Ruusu-vuori & Tiittula 2005, 44–45). Emme ottaneet kantaa vanhempien vastauksiin, jotta omat mielipiteemme eivät ohjaisi vastauksia ja siten vääristäisi tutkimustuloksia.

Esitimme haastateltaville joitakin lisäkysymyksiä, koska avoimiin kysymyksiin saamamme vastaukset olivat toisinaan laajoja. Lisäkysymykset auttoivat tarkentamaan vanhempien vastauksia, jotta väärinkäsityksiä ei syntyisi aineiston analysoinnissa. Kysyimme esimerkiksi, missä määrin henkilökunta kertoo lapsen tavallisesta hoitopäivästä, kun vanhempi oli sanonut työntekijöiden kertoneen hyvin tavallisesta poikenneista asioista.

Haastateltavia tulisi olla niin paljon, että vastaukset saturoituvat (Kananen 2012, 100–101). Saturaatio tarkoittaa tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään eivätkä uudet tiedonantajat tuo uutta tietoa tutkimuskysymyksiin. Saturaatiolla voi tarkistaa aineiston riittävyyden. (Tuomi 2007, 142.) Päättelimme haastattelemiemme vanhempien määrän olevan riittävä, koska asiat alkoivat toistua heidän vastauksissaan.

### 6.3 Aineiston analysointi teemoittelemalla

Puhutun sisällön ja yksinkertaisten vuorovaikutuspiirteiden litterointi riittää, kun tutkimusaineisto analysoidaan teemoittelemalla (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 119). Käytimme melko yleiskielistä litterointia, jotta litteroitua aineistoa olisi helppo lukea. Yleiskielisessä litteroinnissa teksti kirjoitetaan poistaen murre- ja puhekieliset ilmaisut (Kananen 2012, 110). Jätimme litteroinneista pois haastateltujen puheessa esiintyneitä täytesanoja, kuten ”niinku” ja ”silleen”. Jaoimme haastattelujen litterointityön. Litterointiin kului aikaa yhteensä noin 21 tuntia, ja litteroitua aineistoa kertyi vajaat 56 sivua.

Litteroituun aineistoon tutustutaan mahdollisimman vähäisin ennakkokäsityksin (Ronkainen ym. 2011, 124), ja siitä pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimuskysymyksiä vastaavat aiheet (Eskola & Suoranta 2008, 175). On hahmotettava, mihin kysymyksiin aineistossa on vastattu ja mistä se kertoo (Ronkainen ym. 2011, 124). Tämän teimme yhdessä luotettavuuden varmistamiseksi. Luimme aineistoa läpi, ja merkitsimme sieltä kohtia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme ja olivat mielestämme erityisen tärkeitä tutkimuksemme kannalta.

Teemahaastattelun analyysissä aineisto voidaan teemoitella (Eskola 2010, 189). Teemoittelu on laadullisen aineiston ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan. Haastattelun teemat muodostavat aineiston jäsenyyksen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.). Päätimme analysoida aineiston teemoittelemalla, jotta voimme tarvittaessa tarkastella tuloksia sellaisista näkökulmista, joita emme ole tulleet ajatelleeksi haastattelukysymysten teemoja muodostaessamme.

Pohdimme aineiston teemoja yhdessä luotettavuuden varmistamiseksi. Aineiston käsittelyssä voidaan huomioida kontekstisidonnaisuus, jolloin aineistoa ei pilkota (Eskola 2010, 189). Merkitsimme teemat numerokoodein aineistoon, jotta sen kontekstisidonnaisuus säilyisi. Liitteessä 4 on aineistoesimerkkejä siitä, kuinka olemme teemoitelleet aineiston.

Teemoittelimme aineiston pääosin teorialähtöisesti, sillä käytimme analysoinnissa teemoina kasvatuskumppanuuden periaatteita. Viidentenä teemana käytimme kasvatuskumppanuuden kehittämistä. Aineistoa analysoidessamme päätimme lisätä vielä aineistolähtöisesti yhden uuden teeman: työntekijöiden ja vanhempien väliset valtasuhteet. Ne näkyivät jokaista kasvatuskumppanuuden periaatetta käsitelleissä kysymyksissä.

Tutkijat hyödyntävät aineiston käsitteellistämisessä ja tulkitsemisessä omaa intuitiotaan ja osaamistaan (Ronkainen ym. 2011, 124). Aineisto luetaan useita kertoja ennen tulkintojen kirjaamista. Kiintoisat kohdat merkitään esimerkiksi alleviivauksin. (Eskola 2010, 191.) Memot eli aineistoon lisätyt ”muistilaput” helpottavat analyysiprosessia (Rantala 2010, 115). Merkitsimme tekstinkäsittelyohjelman kommenttitoiminnon avulla muistiin analyysin aikana syntyneet oivalluksemme ja ideamme.

Lopuksi tutkijat yhdistävät tulkintoihinsa aineistoesimerkkejä. Haastateltavien vastauksia voidaan esitellä teemoittain aloittaen antoisimmista vastauksista. Teemoja peilataan teorioihin ja aiempiin tutkimuksiin. (Eskola 2010, 193–194, 197.) Käytämme aineistoesimerkkejä tutkimustuloksia käsittelevässä luvussa 7. Pyrimme suoria sitaatteja käyttämällä elävöittämään tekstiä ja osoittamaan tut-

kimusaineistomme olemassaolon. Aineistoesimerkeiksi olemme valinneet mielestämme mielenkiintoisimpia vastauksia. Esittelemme vanhempien vastauksia pääosin samassa järjestyksessä, kuin kysymykset on esitetty.

## 7 KASVATUSKUMPPANUUDEN TOTEUTUMINEN PÄIVÄKOTI MANSIKKA-MÄESSÄ

### 7.1 Kasvatuskumppanuus vanhempien määrittelemänä

Pyysimme vanhempia kertomaan haastattelujen alussa, mitä kasvatuskumppanuus merkitsee heille. Neljä vanhempaa kertoi, että kasvatuskumppanuus merkitsee heille lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen edistämistä. Esimerkiksi yksi vanhempi toivoi vanhempien ja päiväkodin yhteistyön lisäävän lapsen valmiuksia kouluun siirtymiseen. Neljän vanhemman mielestä kasvatuskumppanuudessa oli keskeistä vuorovaikutus henkilökunnan kanssa:

Mä kokisin ainakin näin ex tempore sanoen, että se on just sitä mitä se sanookin olevansa. Eli se on molemminpuolista rinnalla, lasten rinnalla kasvamista ja yhdessä oppimista ja kehittymistä. Se että se on kumppanuutta, niin se on myöskin vuoropuhelua.

Kaksi vanhempaa kertoi pitävänsä tärkeänä samanlaisia näkemyksiä henkilökunnan kanssa: ”-- että ollaan samaa mieltä arvomaailmasta ja kasvatusmetodeista ja semmosista asioista”. Kolme vanhempaa mainitsi toimivan yhteistyön tärkeyden. Kaksi mainitsi päiväkodin turvallisuuden ja henkilökunnan luotettavuuden olevan tärkeitä, koska lapset viettävät paljon aikaa päiväkodissa. Yksi vanhempi kertoi pitävänsä avoimuutta tärkeänä erityisesti haastavissa tilanteissa. Eräs vanhempi kertoi kasvatuskumppanuuden olevan parhaimmillaan ”puolin ja toisin sparrausta”.

### 7.2 Kuulemisen toteutuminen

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden vanhempien mielestä päiväkodin työntekijät kuuntelevat heitä hyvin. Esimerkiksi yksi vanhempi kertoi, että henkilökunta ”kuuntelee ehdottoman tarkkaan --”. Vastauksista selvisi, että kaikki vanhemmat pitävät erityisesti vanhempien päivittäistä, päiväkotiarjen lomassa tapahtuvaa kuulemistä tärkeänä. Yksi vanhempi uskoi kuulemisen toteutuvan hyvin, koska päiväkotia Mansikkamäen henkilökunta on pysyvämpää kuin muissa päiväko-

deissa. Esimerkkejä kuulemisen ilmenemisestä ovat henkilökunnan pysähtyminen vanhemman puhuessa, lapsen yksilöllinen huomioiminen, vanhemman toiveiden kunnioittaminen ja vanhemman huolenaiheiden kuuleminen ja niihin neuvojen saaminen henkilökunnalta. Toisaalta yksi vanhempi kertoi, että aina henkilökuntaa ei ole tavoittanut kasvotusten. Haastatteluissa tuli ilmi, että työntekijöiden kiire on saattanut olla päivän tapahtumista keskustelemisen ja vanhemman kuulemisen esteenä:

Ja sittenhän toki sellaista pientä tietojen vaihtoa aina tapahtuu tuossa naulakoilla, mutta siinä voi olla kauhea hässäkkä, että joskus jos olisi ollut jotain asiaa, mutta siinä ei oikein ole ketään vapaana --.

Yksi vanhempi kertoi itse ottaneensa silloin henkilökuntaan yhteyttä muulla tavoin, jotta tulisi kuulluksi. Neljä vanhempaa pohti, että aika kuuntelemiselle järjestyisi tarvittaessa esimerkiksi erillisen keskusteluajan muodossa, jos vanhempi ei ole tullut kiireen vuoksi kuulluksi:

-- tarvittaessa tietenkin voi aina ottaa ihan rauhallisenkin ajan, jos haluaa, että täällä on aina valmius ollut siihen, vaikkei siihen ole tarvetta ollutkaan liiemmin.

-- jos haluaisi pyytää erikseen, niin mä oon kyllä melko varma, että se järjestyisi, jos olisi jokin huoli, mistä haluaisi keskustella.

Neljän vanhemman mukaan tuonti- ja hakutilanteissa on riittävästi aikaa kuulemiselle. Kolme vanhempaa kertoi, että kuulemiseen käytettävissä oleva aika vaihtelee. Kaksi sanoi, että aikaa on enemmän iltapäivisin lasta hakiessa. Vanhemmat pohtivat, että aamuisin ”-- on jo vähän kiire töihin ja siihen tullaan ja mennään, kaikki on siinä. Siinä on aamuruuhka niin sanotusti”. Muutama vanhempi mainitsi, että tarpeen vaatiessa aika kuulemiselle ja keskustelulle järjestyy tuonti- ja hakutilanteiden kiireisestä ilmapiiristä huolimatta:

Mutta jos jotain on, niin kyllä mä voin aina jonkun noista... Yleensä mä niin teenkin. Pyydän, että 'hei', jos on jotakin, niin jäädään hetkeksi tuohon eteiseen. Voidaan käydä se asia niin läpi, että lapsi ei ole sitä kuulemassa --.

Neljän vanhemman mukaan henkilökunta kertoo useimmiten päivittäin oma-aloitteisesti lapsen päivän kulusta ja henkilökunta muistaa ottaa erityisesti poikkeavat asiat puheeksi: ”-- kun hakee lapsen iltapäivällä, niin silloin kuulee, että onko tapahtunut päivän aikana jotakin. Jotakin sellaista poikkeuksellista, josta on hyvä tietää”. Henkilökunta esimerkiksi ottaa puheeksi vanhempia mietityttäviä asioita. Yksi vanhemmista pohti, että lapsen asioista kertomisessa on vaihtelua eri henkilökunnan jäsenten välillä. Osa kyselee työntekijöiltä lapsen päivästä itse. Eräs vanhempi pohti, että henkilökunta ei välttämättä kertoisi lapsen päivästä, jos hän ei itse kysyisi siitä. Vanhemmat eivät aina ole kehdanneet kysyä lapsen päivästä, koska kyselemisen on pelätty olevan henkilökunnasta rasittavaa.

Kaikki vanhemmat eivät kertoneet saaneensa henkilökunnalta riittävästi informaatiota lapsensa päivän kulusta. Esimerkiksi joskus lasten riidoista ”-- todetaan, että tämä asia on loppuun käsitelty ja joskus on vähän saattanut jäädä jopa semmoinen olo, että toteutuikohan siellä nyt oikeudenmukaisuus”. Kolme vanhempaa sanoi, että heidän mielestään erityisesti pienten lasten ollessa kyseessä päivän sisällöstä kertomisen tärkeys korostuu. Myös isomman lapsen ollessa kyseessä yksi vanhempi toivoi enemmän keskustelua lapsen päivästä.

Eräs vanhemmista pohti, että henkilökunta havainnoi lapsia päivittäin päiväkodin arjessa ja havainnoista keskustellaan säännöllisesti vanhempien kanssa, joten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa ei hänen mukaansa tule välttämättä uusia asioita esille. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa on hyvin aikaa vanhemman kuulemiselle. Kolme vanhempaa kuvaili keskustelutilannetta rauhalliseksi:

-- mun kokemuksen mukaan ainakin silloin oli hyvä ja rauhallinen hetki, kun sitä käytiin läpi. Ei mulla ainakaan tullut sellainen olo, että olisi mihinkään kellään ollut kiire. Tai että sitä keskustelua haluttaisiin jotenkin jouduttaa. Mun mielestä se oli semmoinen hyvä dialogin paikka.

Kolme vanhempaa kertoi, että vanhempainilloissa on aikaa kuulemiselle: ”kyllä jokainen saa äänensä kuuluviin”. Neljä haastateltavaa oli sitä mieltä, ettei lap-



sen ja perheen henkilökohtaisten asioiden käsittely ole tarpeen vanhempainiloissa, vaan vanhempien kuuleminen näissä asioissa on tärkeämpää muissa tilanteissa. Yksi vanhemmista sanoi, etteivät vanhempainillat ole tärkeitä henkilökunnan ja vanhemman välisen kasvatuskumppanuuden kannalta, ja toinen vanhempi kertoi, ettei ole varma, onko käynyt koskaan vanhempainillassa. Eräs haastateltava pohti vertaistuen olevan merkityksellisempää kuin sen, että henkilökunta kuulee vanhemman ajatuksia: ”-- ehkä siellä mun mielestä on tärkein kuitenkin se vertaisporukka eikä henkilökunnan kanssa niiden asioiden jakaminen --”.

### 7.3 Kunnioituksen toteutuminen

Kaikki haastateltavat sanoivat, että heitä kunnioitetaan vanhempana. Vanhempien mukaan kunnioitus ilmenee esimerkiksi vanhemman ja henkilökunnan tassa-arvoisena kohtaamisena, vanhempien mielipiteiden ja toiveiden huomioimisena, henkilökunnan joustavuutena, vanhempien tukemisena ja siten, ettei henkilökunta vähättele vanhempia. Eräs vanhempi vertasi kaksi kertaa päiväkotia Mansikkamäen toimintaa muihin päiväkoteihin, joissa vanhempaa ei ole aina kunnioitettu. Hän esimerkiksi kertoi saaneensa ”äyskiviä vastauksia” toisessa päiväkodissa.

Kolme yhteistyöpäiväkotimme vanhempaa mainitsi kunnioituksen olevan molemminpuolista. He kunnioittavat esimerkiksi henkilökunnan ammattitaitoa: ”-- kunnioitushan on molemminpuolinen. Että pitäisi antaa vieläkin enemmän kiitosta, miten hyvää kasvatustyötä täällä tehdään”. Yksi pohti, että vanhempien kohtaamista on edistänyt henkilökunnan pysyvyys. Eräälle vanhemmalle oli tärkeää vanhempien välinen kunnioittava kohtaaminen.

Haastateltavista kolme totesi, ettei heillä ole eriäviä mielipiteitä henkilökunnan kanssa. Neljä mainitsi, ettei heillä ole juurikaan eriäviä mielipiteitä, ja eriävät mielipiteet koskivat enimmäkseen lapsen pukemista ja päiväunia. Neljä vanhempaa mainitsi henkilökunnan suhtautuvan eriäviin mielipiteisiin rakentavasti ja ratkaisuja hakien. Yksi vanhempi kertoi henkilökunnan osaavan keskustella

eriävistä mielipiteistä. Eräs vanhempi pohti, että henkilökunta luultavasti hyväksyisi hänen eriävät näkemyksensä, jos niitä olisi. Toinen haastateltava ei uskonut päiväkodin kanssa ilmenevän erimielisyyksiä.

Henkilökunnan suhtautuminen vanhemman mielipiteisiin on joskus ”-- riippunut henkilöstä. Että joko suhtaudutaan ikään kuin että se otetaan vakavasti ja osittain taas on suhtauduttu niin, että sillä ei ole... meidän mielipiteillä tai ajatuksilla ei ole ollut niin paljon arvoa”. Vaikka vanhemman eriävä mielipide olisi kuultu, päiväkodin toiminta ei ole aina muuttunut. Tutkimuksessa myös ilmeni, että henkilökunnan jäsenen kommentti on joskus loukannut vanhempaa.

Haastatteluun osallistuneista viisi kertoi, ettei heillä ole ollut juurikaan toiveita lapsen päivähoidon toteuttamisesta. Jotkut vanhemmista uskoivat, että jos heillä olisi toiveita, niitä kunnioitettaisiin ja toteutettaisiin päiväkodissa. Neljän vanhemman mukaan pieniä toiveita on toteutettu ja toiveita on pyritty yleensä toteuttamaan, mutta osan mielestä se ei ole aina onnistunut. Yksi vanhempi uskoi sen johtuneen suuresta ryhmästä. Toinen kertoi ymmärtävänsä, että vanhemman toiveet eivät ole aina toteutuneet, koska henkilökunnalla on ollut eriäviä näkemyksiä lapsen parhaasta. Hän kertoi kunnioituksesta puhuessaan luottaneensa henkilökunnan tietävän, mikä on lapselle parhaaksi.

#### 7.4 Luottamuksen toteutuminen

Haastatteluvastauksista selvisi, että kaikki vanhemmat luottavat päiväkodin henkilökuntaan. Eräs vanhempi kertoi henkilökuntaan luottamisen yhteydessä, että työntekijät ovat hänen mielestään ”kokeneempia, parempia kasvattajia” kuin hän itse. Toinen vanhempi sanoi antavansa työntekijöille ”aika vapaat kädet” esimerkiksi lapsen pukemisessa. Luottamuksen syntyyn vaikuttaviksi tekijöiksi vanhemmat nimesivät esimerkiksi samanlaiset kasvatuskäsitykset henkilökunnan kanssa sekä päiväkodin joustavuuden, pienen koon, kodinomaisen ilmapiirin ja kunnioittavan tavan ottaa asioita puheeksi. Esimerkiksi yksi vanhempi kuvaili kunnioittavaa toimintatapaa seuraavasti:

-- kun lapsi sairastuu, niin se tapa. Se sanotaan täällä hienosti, että tulet, kun ehdit ja pystyt. Koska meidän tullaan niin nopeasti kuin pystytään käytännössä. Se ei auta, että mulle sanotaan, että 'tule heti'. Koska mä oon todennäköisesti vielä toisella puolella kaupunkia. Mä tulen niin pian kuin pystyn.

Neljä haastateltavaa mainitsi henkilökunnan pysyvyyden ja tuntemisen lisäävän luottamusta päiväkotia kohtaan: "Täällä ei vaihdu ihmiset. Siis pääsääntöisesti henkilökunta on pysynyt samana, että se suhde ehtii syntyä." Viides henkilö mainitsi pysyvyyden muussa yhteydessä, ja sen voi tulkita lisänneen luottamusta. Yksi vanhemmista pohti, että hänen kokemustensa mukaan päiväkotit Manikkamäen henkilökunta on pysyvämpää kuin muissa päiväkodeissa.

Kolme vanhempaa kertoi hyvän johtajuuden vaikuttavan luottamuksen syntymiseen: "-- johtaja puhuu myönteisesti kaikista täällä työskentelevistä ihmisistä". Muita luottamusta lisääviä tekijöitä ovat lapsen viihtyminen päiväkodissa, lapsen hyvinvointi ja henkilökunnan kyky kohdata lapset ja vanhemmat. Vanhemmat kertoivat, että "-- kun päivähoito alkoi niin lapset toivotettiin tervetulleeksi jo ennen kuin varsinainen hoitoaika alkoi" ja "-- kaikki hoitajat ottaa kontaktia --". Yksi vanhempi kertoo henkilökunnan huolehtivan, ettei ketään lasta kiusata.

Kaikki vanhemmat kertoivat, että pystyvät tarvittaessa ottamaan vaikeita asioita puheeksi päiväkodin henkilökunnan kanssa. Yksi vanhemmista pohti pystyvänään puhumaan kaikille työntekijöille vaikeista asioista. Eräs vanhempi sanoi, että henkilökunnan työskentelytavoissa on jatkuvuutta, ja toisen mukaan henkilökunnan tunteminen lisää luottamusta. Yksi vanhempi pohti toisen kysymyksen yhteydessä, ettei aina halua kertoa vaikeista asioista henkilökunnalle.

Kaksi kertoi olevansa tyytyväisiä, että "-- täällä on hirveän hyvä maalaisjärki tässä touhussa" ja päiväkodissa ei ole "turhia byrokratioita". Johtajan kerrotaan työskentelevän lapsiryhmässä muiden työntekijöiden tavoin. Kahden vanhemman vastauksista ilmeni, että henkilökunta toimii työssään ammatillisesti. Esimerkiksi toinen kertoi, että "-- jos henkilökunnalla on jotain henkilökohtaista omaa, niin kuin jotain sanomistansa keskenänsä, niin se ei koskaan ainakaan tule meille vanhemmille... tai lapsille heijastu". Kolme kuvaili työntekijöiden ol-

leen työlleen omistautuneita: henkilökunta on esimerkiksi erään vanhemman mukaan ottanut työn ja lapset ”omiksi”. Työntekijät suhtautuvat työhönsä ”-- riittäväällä vakavuudella, mutta semmoisella rennolla otteella”. Henkilökunta vaikuttaa kahden vanhemman mielestä viihtyvän työssään. Yksi haastateltava kertoi, että henkilökunta on innostunut ja järjestää muita päiväkoteja enemmän monipuolista toimintaa, kuten retkiä.

Eräiden vanhempien mukaan työhön suhtautumisessa on eroja: osa työntekijöistä ”käy vaan töissä” ja osa on ”sydämellä mukana”. Yhden vanhemman mukaan henkilökunnan suhtautuminen lapseen vaikeina aamuina voi muuttaa päivän kulun. Hän kertoo, että kun työntekijä on suhtautunut lapseen sensitiivisesti ”-- tilanne jotenkin rauhoittuu siinä. Sitten on itselläänkin paljon parempi mieli lähteä töihin”.

Haastatteluun osallistuneet vanhemmat kuvailevat henkilökunnan jäsenten suhtautumista lapseen positiivisin ilmauksin. Neljä kuvaili suhtautumisen olevan lasta kunnioittavaa, ja kolme sanoi sen olevan myönteistä. Vanhemmat sanoivat useiden eri kysymysten yhteydessä henkilökunnan kannustavan lasta. Esimerkiksi yksi vanhempi kertoi henkilökunnan järjestäneen juhlan, kun lapsi oppi erään asian.

Kahden vanhemman mukaan päiväkodissa suhtaudutaan lämpimästi lapseen: ”sopivan äidillisesti”. Työntekijöiden suhtautumisessa lapseen on kuitenkin eroja. Yksi vanhempi pohti, että toisinaan ”olen mä itsekkin ollut, että ’voi vitsi, nyt olisi kyllä kaivattu sellaista positiivista tsemppiä tähän kohtaan’”. Lisäksi vanhemmat kertoivat henkilökunnan olevan esimerkiksi huumorintajuista ja motivoitunutta, osaavan huomioda lapsen yksilöllisyyden, tukevan lasta oppimisessa ja luovan lapselle turvallisuuden tunnetta rajoja asettamalla. Yhden vanhemman mukaan lapsia kohdellaan tasapuolisesti:

Kyllä ne tasavertaisia on, mutta tietenkin aina on niitä suosikkeja. -- Kyllä he hyvin yhdenvertaisesti kohtelee ja mä koen, ettei kukaan jää taatusti tässä lapsiporukassa paitsi. -- Sellaista suosikkihomma ei ole, että yksikään lapsi varmasti kokee olevansa toissijainen tai mitään. Että täällä otetaan kaikki täysin huomioon, kaikin puolin.

Haastatteluissa ilmeni, että vanhemmat ovat tyytyväisiä päiväkodin työntekijöiden tapoihin huomioida vanhempien kasvatuskäsityksiä ja toiveita. Esimerkiksi kaksi vanhempaa kertoi, että heti päivähoidon alussa on keskusteltu vanhempien kasvatuskäsityksistä. Yksi vanhempi kertoi pitävänsä keskustelua kasvatuskäsityksistä tärkeänä, koska se tukee lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Neljän vanhemman vastauksista pystyi päättämään, etteivät heidän ja henkilökunnan kasvatuskäsitykset juurikaan eroa toisistaan tai heillä ei ole erityisiä toiveita. Kaksi vanhempaa pohti, ettei kasvatuskäsityksistä ole sen vuoksi keskusteltu paljon. Erään vanhemman vastauksesta päättelimme, että kasvatuskäsityksistä on keskusteltu lähinnä päivähoidon alussa. Yksi vanhempi kertoi, ettei isossa ryhmässä voi toteuttaa vanhempien erityistoiveita, eikä hän halua lisätä henkilökunnan työmäärää omilla toiveillaan.

### 7.5 Dialogin toteutuminen

Vanhemmat olivat pääasiassa tyytyväisiä tiedonkulkuun: ”-- aina tieto menee eteenpäin”. Yksi vanhempi kertoi, että päiväkotikielissä Mansikkamäen henkilökunnan pysyvyys on mahdollistanut hyvän tiedonkulun. Hän vertasi tiedonkulkua muihin päiväkoteihin, joissa henkilökunnan vaihtuvuus on aiheuttanut ongelmia vanhempien ja henkilökunnan välisessä tiedonkulussa: ”Tämä on ollut varmasti näistä meidän päiväkotikokemuksista paras, koska siihen liittyy se, että on sama henkilökunta ja me tunnetaan toisemme.”

Neljä vanhempaa mainitsi toimiviksi viestintäkanaviksi sähköpostin, tekstiviestit ja ilmoitustaulun, jota on viime aikoina siistitty. Muita toimivina pidettyjä viestintäkeinoja olivat puhelut ja tiedonvaihto kasvotusten. Kolme vanhempaa mainitsi jälkimmäiset. Kaksi vanhempaa ei pitänyt päiväkodin internet-sivuja tärkeänä viestintäkanavana. Toinen heistä kertoi, että ne eivät ole ajan tasalla. Yksi vanhempi koki päiväkodin Facebook-sivuston olevan suunnattu uusille vanhemmille, eikä hän koe tarpeelliseksi hyödyntää useita eri sosiaalisen median palveluita:

Ei mun mielestä tämän tyyppisessä toiminnassa tarvitse ihan jo-  
kaista yhteistä Instagram-tiliä perustaakaan, että kyllä se riittää, et-  
tä sähköposti ja puhelimet toimii, ja että jos joskus muistaa vähän  
katsoa ilmoitustauluja, niin sitäkin kautta tietoa tulee.

Aineistosta ilmeni, ettei tiedonkulku aina toimi ihanteellisesti. Esimerkiksi tiedot päiväkodin poikkeuksellisista aukioloajoista ja työntekijöiden kesälomista eivät ole kaikkien vanhempien mielestä tulleet heidän tietoonsa riittävän ajoissa. Henkilökunnan välinen tiedonkulku ei erään vanhemman mukaan aina toimi: ”-- sitä on ajatellut, että yhden ihmisen kanssa keskustelun jälkeen leviäisi tietous täällä, mutta se nyt ei täällä näin mene”.

Vanhemmat kertoivat, että keskustelu vanhempien ja henkilökunnan välillä on rehellistä ja suoraa: ”-- puhumme asioista asioiden oikeilla nimillä”. Eräs kertoi, että se ”-- tiivistyy johtajaan, joka on rehellinen ja suora ihminen. En koe, että hän olisi sellainen sanojen taakse tai jonkun verhon taakse piiloutuva tyyppi”. Sekä vanhemmat että työntekijät ottavat asioita puheeksi. Kiusallisista tai vaikeista aiheista ei yleensä vaieta: ”Mulle on vaikea nähdä, että mulle tulisi tämän henkilökunnan kanssa jokin sellainen asia, josta me ei yhdessä puhumalla selvittäisi.” Yksi vanhemmista pohti henkilökunnan pysyvyyden lisännen vuoro-vaikutuksen avoimuutta.

Kaikki vanhemmat kertoivat olevansa tasa-arvoisessa asemassa henkilökunnan kanssa: ”-- haetaan samanmielisyyttä sillä lailla, että ei asetuta kasvatuksellisesti eikä muuten mitenkään yläpuolelle”. Kolme vanhempaa sanoi olevansa melko ja neljä täysin tasa-arvoisessa asemassa. Tasa-arvoinen asema ilmenee vanhempien mukaan molemminpuolisena kunnioituksena, luottamuksena, kuuntelemisena ja kuulemisena. Päätöksiä esimerkiksi tehdään yhdessä, ja keskustelu on ”-- molempia osapuolia kunnioittavaa ja kuuntelevaa ja ei ohi katsovaa.” Kaksi vanhempaa pohti päiväkodin yhdistysmuotoisuuden lisännen vanhempien ja henkilökunnan tasa-arvoisuutta, sillä se on heidän mukaansa lisännyt vanhempien kuulemista ja kunnioittamista.

Neljä haastateltavaa oli sitä mieltä, että vanhemman tietämys lapsesta huomioidaan: yksi vanhempi kertoi työntekijöiden näkevän vanhemmat ”vanhem-

muusasiantuntijoina”. Esimerkiksi yhden vanhemman mukaan työntekijät ovat muodostaneet käsitystään lapsesta yhdistämällä omat havaintonsa vanhemman kertomiin asioihin. Eräs vanhempi kertoi, että esimerkiksi lapsen kasvun ja kehityksen haasteisiin etsitään ratkaisuja yhdessä henkilökunnan kanssa. Neljän haastateltavan mukaan vanhemman tietämystä lapsesta on huomioitu esimerkiksi arkisissa keskusteluissa vanhempien kanssa. Yksi kertoi, että sitä on huomioitu varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa.

Kolme vanhempaa kertoivat voineensa jakaa kasvatusvastuuta työntekijöiden kanssa. He pohtivat, että vanhempien ja henkilökunnan kasvatuskäsitykset ovat olleet samanlaisia: ”Me noudatetaan kotona hyviä käytöstapoja ja meillä on aika samanlaiset säännöt kuin täälläkin. Meillä on pöytäkäytöstavat ja käsienpesut ja rutiinit --”. Eräs vanhempi kertoi pitävänsä keskustelua kasvatuskäsityksistä tärkeänä, koska se tukee lapsen hyvinvointia. Toisen vanhemman mukaan vanhemman tietämyksen huomioimisen tärkeys korostuu, kun kyseessä on pieni lapsi.

Haastateltavat totesivat päässeensä lapsen asioista aina yhteisymmärrykseen henkilökunnan kanssa. Kolme vanhempaa sanoi, etteivät voi kuvitella asiaa, josta ei pääsisi yhteisymmärrykseen työntekijöiden kanssa. Yksi vanhempi pohti, että päiväkodissa huomioidaan eriäviäkin näkemyksiä. Haastatteluista kuitenkin ilmeni, ettei vanhemman tietämystä lapsesta ole aina hyödynnetty. Kaksi vanhempaa pohti, että vanhemman toiveita ja näkemyksiä lapsensa tarpeista ei ole täysin huomioitu esimerkiksi lapsen pukemisesta tai lapselle sopivan pituisista päiväunista. Molemmat kertoivat ymmärtävänsä, miksei toiveita ole aina voitu toteuttaa. Toinen kertoi, että ”-- täällä on helpompaa, että lapset tekee suunnilleen kaikki asiat samalla tavalla”.

Kolme vanhempaa kertoi kunnioittavansa henkilökunnan ammattitaitoa, minkä vuoksi vanhemmat eivät yleensä ole kyseenalaistaneet työntekijöiden näkemyksiä eivätkä kaikissa tapauksissa tuoneet esiin omia näkemyksiään. Esimerkiksi yksi vanhempi pohti tasa-arvoisen aseman toteutumista seuraavasti: ”-- heidän ammatillista näkemystä pitää kunnioittaa. Vaikka mä voin ajatella, että me ollaan tasa-arvoisessa asemassa, niin heillä on kuitenkin vähän auktoriteet-

tiasema.” Toinen vanhempi totesi, ettei hänellä ole oikeuksia kommentoida ammattilaisten toimintaa. Yksi vanhempi sanoi, että on varonut eriävistä näkemyksistä kertomista, koska on pelännyt suututtavansa henkilökunnan, ja tällöin henkilökunta olisi saattanut ”kostaa sille omalle lapselle”.

## 7.6 Kasvatuskumppanuuden kehittäminen

Neljä vanhempaa ei ole kaivannut lisää keskusteluja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Kolme vanhempaa kertoi kaipaavansa enemmän keskustelua työntekijöiden kanssa: vanhemmat toivoivat lisää informaatiota esimerkiksi lapsen päivän kulusta. Yksi haastateltava kertoi ymmärtävänsä, ettei henkilökunnan ole aina mahdollista kiireen takia kertoa asioista yksityiskohtaisesti.

Haastatteluista selvisi, että henkilökunta voisi olla joskus tuonti- ja hakutilanteissa pidempään paikalla. Toisaalta haastatteluissa ilmeni, että jotkut vanhemmat toivoisivat itsellään olevan enemmän aikaa keskustella tuonti- ja hakutilanteissa henkilökunnan kanssa. Eräs vanhempi toivoi vaihtuvuutta tuonti- ja hakutilanteissa paikalla oleviin henkilökunnan jäseniin, jotta voisi paremmin keskustella eri työntekijöiden kanssa.

Haastateltavat toivoivat kuulevansa enemmän lapsen tyypillisestä kehityksestä eri ikäkausina ja esikoulun ja koulun nivelvaiheesta. Yksi vanhempi toivoi henkilökunnan kertovan enemmän näkemyksiään lapsen vahvuuksista ja lapselle haastavista asioista. Toisaalta yksi vanhemmista ei haluaisi lisätä keskusteluja henkilökunnan kanssa, koska keskusteluihin käytetty aika olisi pois perheen vapaa-ajasta tai ajasta, jonka henkilökunta viettää lasten kanssa.

Suurin osa ei nähnyt kehittämistarpeita vanhempien ja henkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa: työntekijät ovat ”ystävällisiä ja sydämellisiä” ja päiväkodissa ”-- toimii nimenomaan se tuttuus”. Eräs vanhempi kertoikin olevansa pahoillaan siitä, että henkilökunnan jäsen vaihtaa työpaikkaa. Hän piti tärkeänä asiana, että myös vanhempi kohtaa henkilökunnan ja osoittaa työntekijöiden ja muiden vanhempien olevan tärkeitä yhteistyön kannalta.



Suurin osa vanhemmista ei osannut sanoa, kuinka heidän mielipiteensä voitaisiin ottaa paremmin huomioon lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, koska vanhempien mielipiteitä on kuultu. Erään vanhemman mukaan kaikkia vanhemman mielipiteitä ei ole mahdollista ottaa huomioon ryhmäkoon vuoksi. Yksi vanhempi pohti, että pienessä päiväkotiyhteisössä joidenkin vanhempien voisi olla helpompi antaa palautetta tai ehdottaa kehittämisideoita esimerkiksi anonyymien kyselyn avulla.

Vanhempien mukaan päiväkotitoi voisi huomioida perheiden erilaiset tilanteet esimerkiksi joustamalla päiväkodin aukioloajoissa, mutta moni pohti, ettei omalla perheellä ole tarvetta joustaville aukioloajoille. Eräs vanhempi sanoi, että päiväkodissa asiat järjestyvät helposti poikkeustilanteissa: ”-- kaikki aina onnistuu, ja voi ottaa ex tempore vapaapäivän ja siitä ei vaadita tilille”. Yksi vanhempi uskoi aukioloajoissa joustamisen onnistuvan tarvittaessa, ja kaksi vanhempaa kertoi, että päiväkodin aukioloajoissa on joskus joustettu:

Mutta en osaa oikein tuohon sen spesifimmin sanoa mitään kehitysideoita. Koen, että täällä on joustavuutta enemmän kuin monessa... missään muussa paikassa ja tarvittaessa joustetaan aukioloajoista lähtien, niin se on mun mielestä erinomaista vastaan tulemistä.

Suurimman osan mielestä henkilökunnan ei tarvitse parantaa vanhempien luottamusta, koska useimmat vanhemmat kertoivat luottamuksen olevan vahvaa. Eräs vanhempi pohti, että jos vanhempainiltoja pidettäisiin vuosittain yksi enemmän, olisi ”-- enemmän niitä paikkoja, joissa näkee muita vanhempia kootusti ja voidaan keskustella”.

Kolme vanhempaa kertoi, että tiedonkulussa ei ole ollut parannettavaa, koska viestintäkanavat ovat olleet selkeät ja käytössä on ollut useita viestintävälineitä päivittäisten tapaamisten lisäksi. Kaksi vanhempaa sanoi tiedonkulun parantuneen. Tiedonkulkua ovat parantaneet esimerkiksi ilmoitustaulun siistiminen ja muutoksista ilmoittaminen puhelimitse. Eräs haastateltava toivoi vanhempien välisen tiedonkulun olevan parempaa.

Yksi vanhempi pohti, että jos kaikki vanhemmat sisäistävät yhdistysmuotoisen päiväkodin toiminta-ajatuksen, se toisi uudenlaisia mahdollisuuksia. Vanhemman mukaan se mahdollistaisi ”kylä kasvattaa -meiningin” ja ”avoimen ja kivan tavan toimia”. Hänen mukaansa vanhemmat ovat vastuussa päiväkodin toiminnasta.

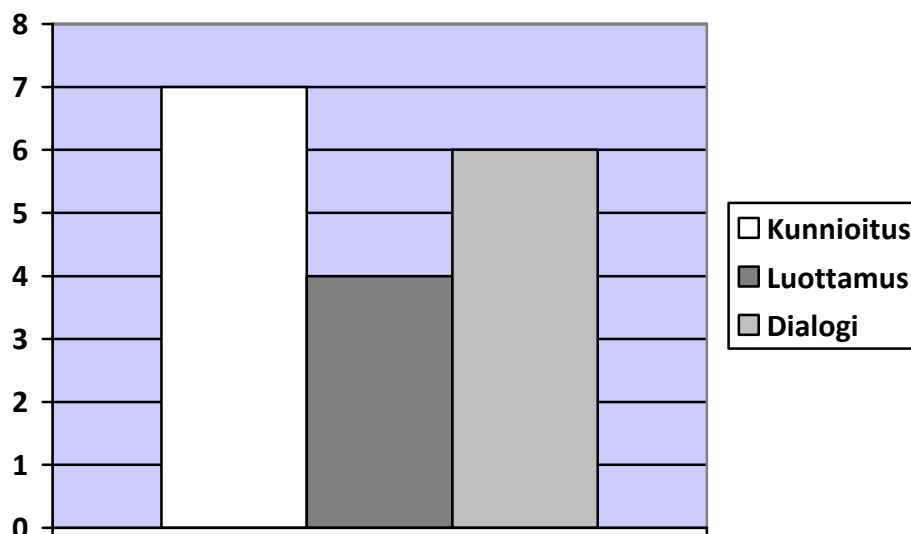
## 8 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEIDEN VAIKUTUKSET TOISIINSA JA VALTASUHTEET

### 8.1 Kasvatuskumppanuuden periaatteiden väliset suhteet

Havaitsimme tutkimusaineistoa analysoidessamme kasvatuskumppanuuden periaatteiden olevan yhteydessä toisiinsa. Kaksi eri periaatetta saattoivat esiintyä samassa virkkeessä. Esimerkiksi liitteessä 4 näkyy, että olemme luokitelleet saman virkkeen kuuluvan kahteen eri periaatteeseen. Sen vuoksi aloimme tarkastella periaatteiden välisiä suhteita tarkemmin. Laskimme muiden periaatteiden esiintymiskertoja jokaisen periaatteen kysymyksissä. Laskimme jokaisen ajatuskokonaisuuden yhdeksi esiintymiskerraksi.

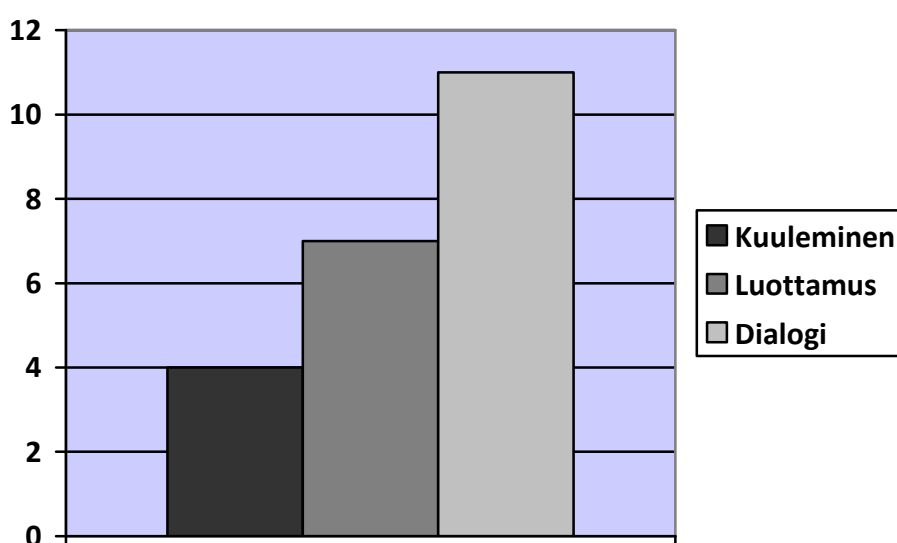
Kuviot 1–4 havainnollistavat muiden periaatteiden esiintymiskertoja eri teemoissa. Käytimme kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin esiintymiskertojen laskemisessa apuna teoriaa, jota olemme esitelleet luvussa 4. Huomioimme laskuissamme myös kohdat, joissa periaatteet eivät mielestämme vaikuttaneet toteutuneen.

Kuulemiseen liittyvien kysymysten vastauksissa vanhemmat puhuivat eniten kunnioituksesta. Toiseksi eniten vanhemmat puhuivat dialogista ja vähiten luottamuksesta. Erot eri periaatteiden esiintymisessä eivät olleet suuria.



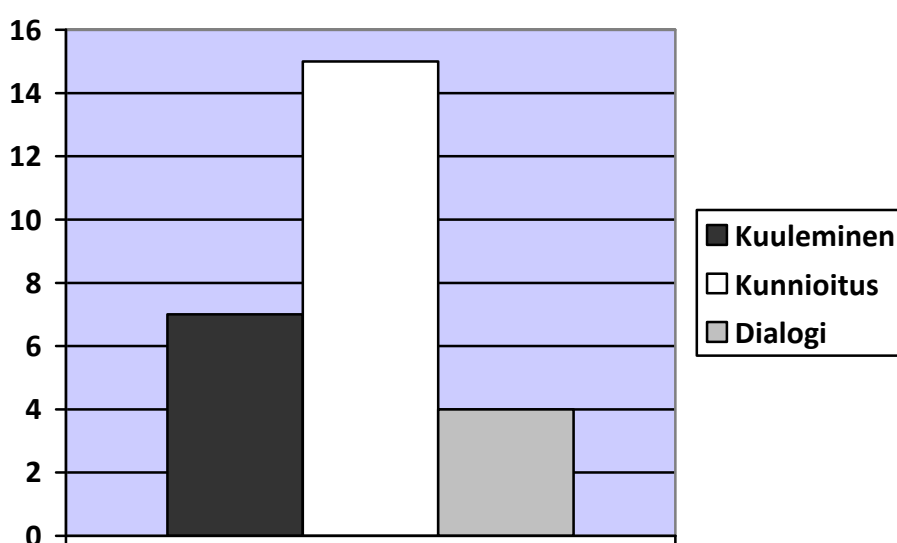
KUVIO 1. Muiden periaatteiden esiintymiskerrat teemassa kuuleminen (ajatuskokonaisuuksien lukumäärä)

Kunnioitus-periaatteen kysymyksissä korostui dialogiin liittyvä puhe. Dialogiin kuuluviksi katsomiamme asioita otettiin puheeksi lähes kolminkertaisesti verrattuna kuulemista käsitteleviin asioihin. Kunnioitus ja dialogi näyttäisivät vaikuttavan toisiinsa. Toiseksi eniten vanhemmat puhuivat luottamuksesta. Vähiten vanhemmat ottivat puheeksi kuulemista käsitteleviä asioita.



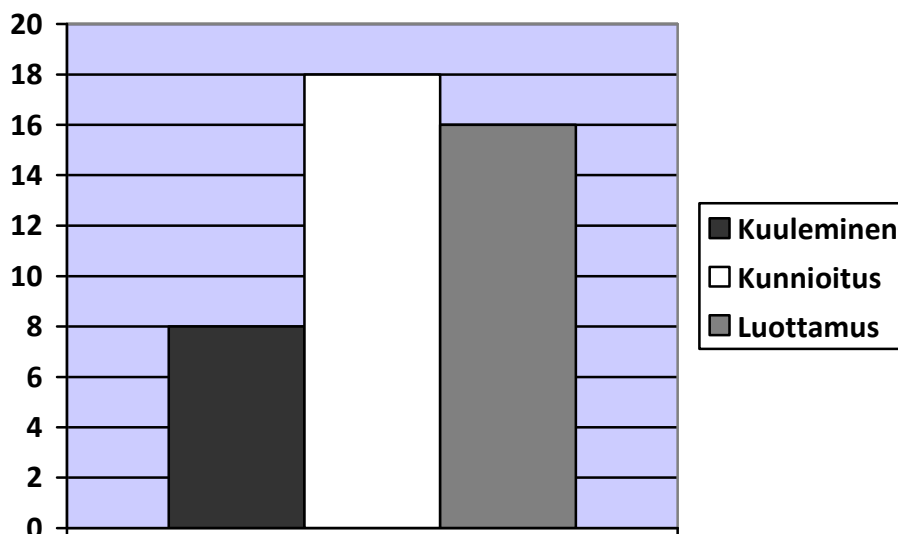
KUVIO 2. Muiden periaatteiden esiintymiskerrat teemassa kunnioitus (ajatuskonaisuuksien lukumäärä)

Luottamus-periaatteen kysymysten vastauksissa korostui kunnioituksen merkitys. Vanhemmat kuvailivat luottamusaiheisissa kysymyksissä molemminpuolista kunnioittavaa kohtaamista, joten kunnioitus lienee luottamusta lisäävä tekijä. Aineistomme perusteella kuuleminen saattaa vaikuttaa luottamuksen syntymiseen.



KUVIO 3. Muiden periaatteiden esiintymiskerrat teemassa luottamus (ajatuskonaisuuksien lukumäärä)

Dialogiin liittyväksi määrittelemämme puhe käsitteli lähes aina muitakin periaatteita: aineistomme perusteella kuuleminen, kunnioitus ja luottamus näyttäisivät vaikuttavan dialogin syntyyn. Vaikuttaisi siltä, että dialogin toteutuminen on syventänyt kunnioitusta tai kunnioitus on mahdollistanut dialogin syntymisen, koska dialogi-periaatteen kysymyksissä periaatteista kunnioitus esiintyi eniten. Sama näyttäisi pätevän luottamuksen ja dialogin väliseen suhteeseen, koska luottamuksesta puhuttiin dialogin yhteydessä lähes yhtä usein kuin kunnioituksesta. Vanhemmat puhuivat kuulemisesta huomattavasti harvemmin.



KUVIO 4. Muiden periaatteiden esiintymiskerrat teemassa dialogi (ajatuskokonaisuuksien lukumäärä)

## 8.2 Valtasuhteiden ilmeneminen

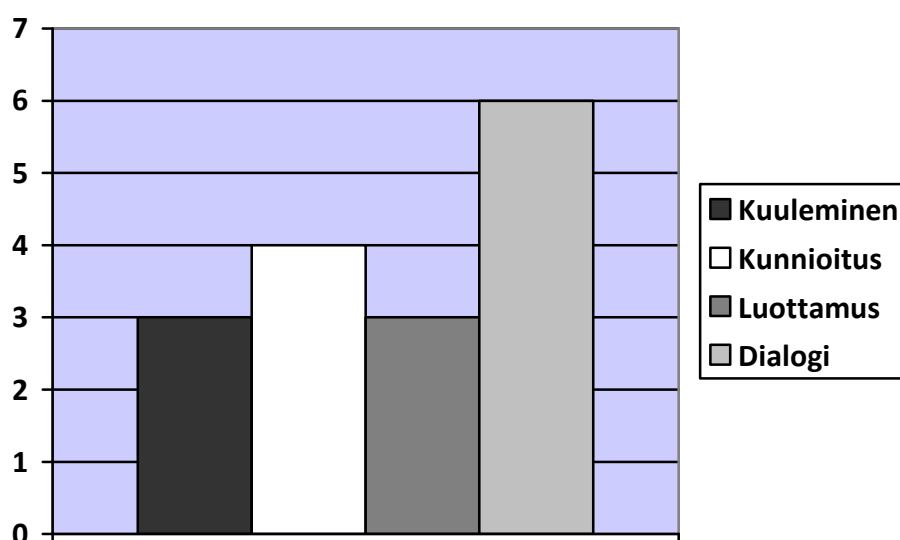
Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden väliset valtasuhteet näkyivät haastatteluaineistossamme. Havaitsimme, että kuulemisen, kunnioituksen ja luottamuksen periaatteiden toteutumista käsitelleissä vastauksissa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan väliset valtasuhteet ilmenivät useissa vastauksissa.

Valtasuhteiden ilmeneminen näkyy luvuissa 7.2–7.5. Emme halunneet irrottaa kyseisiä valtasuhteiden ilmenemisen muotoja alkuperäisestä kontekstistaan, sillä valta näkyi kaikkien eri periaatteiden kysymyksissä. Lukija saa näin selkeämmän kokonaiskuvan aineistostamme. Taulukossa 1 on esimerkkejä valtasuhteiden ilmenemisestä aineistossamme. Sulkeisiin merkityillä sivuilla käsittelemme tarkemmin havaintojamme.

TAULUKKO 1. Esimerkkejä valtasuhteiden ilmenemisestä kasvatuskumppanuuden periaatteissa

KUULEMINEN	KUNNIOITUS	LUOTTAMUS	DIALOGI
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Lapsen päivästä ei ole "kehdattu" kysyä (s.41)</li> <li>- Ei riittävästi informaatiota lapsen päivästä (s. 41)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Vanhemman mielipiteisiin suhtautuminen (s.43)</li> <li>- Eriävien mielipiteiden vaikutus päiväkodin toimintaan (s. 43)</li> <li>- Vanhemman toiveiden toteutuminen (s. 43)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Työntekijöiden pitäminen kokeilempina kasvattajina (s. 43)</li> <li>- Työntekijöiden työmäärää ei ole haluttu lisätä toiveita esittämällä (s. 46)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Päiväkodin sisäinen tiedonkulku (s. 47)</li> <li>- Vanhemman tietämystä ei ole aina hyödynnetty (s. 48)</li> <li>- Työntekijöiden näkemyksiä ei ole kyseenalaistettu eikä omia näkemyksiä ole tuotu esille (s. 48–49)</li> </ul>

Kuviossa 5 tarkastelemme valtasuhteiden ilmenemistä kunkin periaatteen kysymysten yhteydessä. Laskimme, kuinka monessa ajatuskokonaisuudessa valtasuhteita käsiteltiin. Valtasuhteet näkyivät eniten dialogiin liittyneissä vastauksissa. Syynä saattaa olla se, että dialogin syntymiseen vaikuttavat kolmen muun periaatteen toteutukset.



KUVIO 5. Valtasuhteiden ilmeneminen kasvatuskumppanuuden periaatteissa  
(ajatuskokonaisuuksien lukumäärä)



## 9 POHDINTA

### 9.1 Vanhempien osallisuuden vahvistaminen kasvatuskumppanuussuhteessa

Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 32, 34) tutkimuksessa jotkut vanhemmat toivoivat, että rauhallisille keskusteluille olisi enemmän aikaa. He toivoivat enemmän keskusteluja esimerkiksi lapsen kehittymisestä. Meidänkin tutkimuksemme osa vanhemmista toivoi enemmän keskustelua lapsen kehityksestä, mutta he olivat tyytyväisiä siihen, että ovat tarvittaessa voineet sopia erillisen keskusteluajan henkilökunnan kanssa.

Vanhemmalla on oikeus tietää lapsen arjesta päiväkodissa (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 60), ja vanhempien tietämättömyys päivähoidon sisällöistä vähentää vanhempien osallisuutta (Uotinen & Rantala 2014, 143). Tutkimuksemme tulosten mukaan lapsen päivän kulusta kertominen on yhteistyöpäiväkodissämme vaihtelevaa ja vanhemmat kuulisivat mielellään enemmän yksityiskohtia lapsen päivästä. Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 30–31) tutkimuksessa noin viidennes päiväkodissa ja esiopetuksessa olevien lasten vanhemmista vastasi saaneensa riittämättömästi tietoa lapsen päivän kulusta.

Hangasmaan (2014, 161) tutkimuksessa vanhemmat eivät tieneet, mitä lapsen päiväkotipäivän aikana tapahtuu. Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 51) tutkimuksessa vanhemmat toivoivat lisää tietoa lapsen mielialasta, leikeistä ja osallistumisesta päiväkodin toimintaan. Erään vanhemman mukaan henkilökunnan tulisi kertoa lapsen kuulumisia myös vanhemmille, jotka eivät itse kysy lapsensa päivän kulusta.

Vahvinta vanhempien osallisuus on lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä varhaiskasvatuskeskusteluissa. Osallisuuden esteinä voivat olla vanhempien tai ammattikasvattajien kiire, välinpitämätön asenne tai päiväkodin rutiinit. (Uotinen & Rantala 2014, 143.) Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 41) tutkimuksessa selvisi, että kiire voi haitata vanhempien toiveiden kuuntelemista erityisesti lapsen hakutilanteissa. Uotisen ja Rantalan (2014, 143)

mukaan vanhemmille on merkityksellistä saada keskustella ammattilaisten kanssa lapsen asioista.

Tutkimuksemme mukaan tuonti- ja hakutilanteissa on saattanut toisinaan olla kiireinen ilmapiiri, mikä on joskus vaikeuttanut tiedonvaihtoa ja vanhempien kuulemista. Väestöliiton kyselytutkimuksen mukaan resurssipula heikentää kasvatuskumppanuuden toteutumista, koska vanhempia ei ole mahdollista kohdata arjessa riittävästi. Tällöin vanhemmat ovat saattaneet kokea ammattikasvattajien olevan välinpitämättömiä heidän asioitaan kohtaan ja henkilökunnalla saat-  
taa jäädä kuulematta lasta koskevia tärkeitä asioita. Lapsen tuonti- ja hakutilanteissa on ollut vaikeuksia huomioida perheet yksilöllisesti, kun paikalla on samanaikaisesti läsnä useita lapsia ja vanhempia. (Riihonen & Tuukkanen 2013, 73.)

McGrathin (2007, 1404) mukaan vanhempien ja ammattikasvattajien kumppanuussuhteessa on keskeistä päivittäinen vuorovaikutus. Hänen (2007, 1408) tutkimuksessaan vanhempien luottamusta lisäsi se, että päiväkodin työntekijät kertoivat vanhemmille lapsen päivästä. Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 54) mukaan työntekijöiden ja vanhempien keskustelu oli erityisen tärkeää hakutilanteissa. Heidän tutkimuksessaan yksi vanhempi kertoi, että työntekijöiden näkökulmien kuuleminen on tärkeää, jotta hän saa muodostettua kokonaiskuvan lapsensa päivästä. Vanhemmista on erityisen tärkeää kuulla lapsen hoitopäivästä, jos lapsi ei osaa vielä puhua. Tutkimustuloksemme olivat samansuuntaisia. Hujala ja Fonsén (2011, 322–323) pitävät mahdollisena, etteivät vanhemmat tiedä tarkasti päiväkodissa tapahtuvista asioista tai etteivät vanhempien ja henkilöstön näkemykset kasvatuskäytännöistä kohtaa.

Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 37) tutkimuksessa ilmeni, että kaikki vanhemmat eivät uskalla kertoa omia mielipiteitään. Yksi vanhempi pohti, että vanhemmat ovat saattaneet pelätä, että palautteen tai kritiikin antaminen toisi 'hankaluuksia lapselle'. Myös Koivusen (2009, 174) mukaan vanhemmat saattavat toisinaan vältellä negatiivisten asioiden puheeksi

ottamista, koska voivat pelätä lapsen kärsivän puheeksi ottamisen vuoksi. Tämä ilmeni meidänkin tutkimuksessamme.

Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 38) tutkimuksessa vanhempainyhdistyksen mainittiin olleen tärkeä vanhempien osallisuuden kannalta. Kaksi tutkimukseemme osallistunutta vanhempaa pohti vanhempien kuulemisen toteutuneen Mansikkamäessä sen ansiosta hyvin. He pohtivat yhdistysmuotoisuuden edistäneen myös vanhempien kunnioittavan kohtaamisen toteutumista.

Jokainen tutkimukseemme osallistunut vanhempi kertoi luottaneensa henkilökuntaan, ja vanhemmat mainitsivat lapsen hyvinvoinnin ja viihtymisen päiväkodissa vaikuttaneen luottamuksen syntymiseen. Vanhemmat olivat Hujalan ja Fonsénin (2011, 324) tutkimuksessa erittäin tyytyväisiä lapsensa viihtymiseen päiväkodissa. Lasten hyvinvointi ja tyytyväisyys ovat huomattava varhaiskasvatuksen vahvuus.

Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 41) tutkimuksessa selvisi, etteivät vanhemmat vahvan luottamuksensa vuoksi välttämättä aina tiedosta, että heidän osallisuutensa voisi olla nykyistä vahvempaa. Lyyran (2004, 122) mukaan vanhemmat saattavat ajatella kasvatusasioiden sujuvan päivähoidossa paremmin kuin kotona. Jotkut meidän tutkimukseemme osallistuneista vanhemmista uskoivat päiväkodin työntekijöiden olevan heitä parempia kasvattajia, ja osa on antanut henkilökunnalle vapautta tehdä päätöksiä.

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää varhaiskasvattajien ammattitaitoa (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009, 11). Hujalan ja Fonsénin (2011, 322) tutkimuksessa ilmeni, että vanhemmat olivat tyytyväisiä johtajuuden toimivuuteen. Vanhemmat kertoivat henkilökunnan ammattitaitoisuuden ja sitoutuneisuuden lisäneen varhaiskasvatuksen laatua. Krongvistin ja Jokimiehen (2008, 34) tutkimuksessa selvisi, että vanhemmat ovat luottaneet työntekijöiden ammattitaitoon. Useat tutkimukseemme osallistuneista vanhemmista kertoivat kunnioittavansa päiväkodin henkilökunnan ja johtajan ammattitaitoa, minkä vuoksi he eivät ole aina kyseenalaistaneet henkilökunnan näkemyksiä. Sivulla

20 kerroimme Alasuutarin (2010, 124) ja McGrathin (2007, 1416) tutkimuksista, joissa oli samansuuntaisia tuloksia.

Hujalan ja Fonsénin (2011, 322) tutkimuksessa työntekijöiden kuvailtiin olevan innostuneita. Jantusen (2011, 132) mukaan varhaiskasvattajien oma innostus on tärkeää, sillä se auttaa lastakin innostumaan. Useat vanhemmat kertoivat tutkimuksessamme työntekijöiden olleen muun muassa motivoituneita ja innostuneita. Vuonna 2014 Mansikkamäessä toteutetussa tutkimuksessa oli samantaisia tuloksia: suurin osa vanhemmista oli erittäin tyytyväisiä esimerkiksi lapsen ja henkilökunnan väliseen vuorovaikutukseen.

Haastatteluihimme osallistuneet vanhemmat pitivät samantaisia näkemyksiä henkilökunnan kanssa tärkeinä, ja heillä on ollutkin enimmäkseen samantaisia kasvatuskäsityksiä. Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 59, 62) mukaan yhteisten kasvatuskäsitysten löytäminen on tärkeää. Ammattikasvattajien ja vanhempien yhtenevät kasvatuskäsitykset luovat pohjan lapsen edun mukaiselle varhaiskasvatukselle. Sen vuoksi vanhempien tulisi pystyä keskustelemaan päiväkodissa omista kasvatuskäsityksistään henkilökunnan kanssa. Esimerkiksi yhteisymmärrys lapsen päiväunista on tärkeää. Kumppanuussuhde muodostuu säännöllisen ja avoimen vuorovaikutuksen avulla (McGrath 2007, 1414). Haastattelemiemme vanhempien mukaan heidän ja päiväkodin henkilökunnan välinen vuorovaikutus on ollut enimmäkseen rehellistä ja suoraa.

Vaikka tutkimukseemme osallistuneet vanhemmat kertoivat heillä olevan samankaltaisia kasvatuskäsityksiä, joillakin oli henkilökunnan kanssa erilaisia näkemyksiä lapsen päiväunista tai pukemisesta. Hujala ja Fonsén (2011, 323) pohtivat tutkimuksessaan, etteivät vanhempien ja henkilökunnan näkemykset kasvatuskäytännöistä välttämättä aina kohtaa. Vennisen, Leinosen ja Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 14, 48) tutkimukseen osallistuneilla vanhemmilla oli paljon toiveita lasten päiväunien suhteen: vanhemmilla oli esimerkiksi niiden pituudesta ja tarpeellisuudesta erilaisia näkemyksiä kuin henkilökunnalla.

Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 39) tutkimuksessa selvisi, etteivät päiväkodin sisäinen tiedonkulku tai tiedon välittyminen vanhemmille aina toimi. Tiimityöskentelyssä on olennaista sopia, kuinka tietojenvaihto tiimin jäsenten kesken tapahtuu. Näin taataan, että kaikki tiimiin kuuluvat saavat tarpeelliset tiedot ja saatu informaatio vaikuttaa tiimin työskentelytapoihin. Käytössä voi olla esimerkiksi tietty paikka, johon tiimin jäsenet sitoutuvat kirjaamaan asioita ja jota kaikki lukevat. (Opas 2013, 150.)

Sisäinen viestintä otettiin puheeksi meidänkin tutkimuksessa. Se ei ole erään vanhemman mukaan aina toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Useimmat vanhemmat olivat silti tutkimuksemme mukaan pääosin tyytyväisiä tiedonkulkuun. Myös vuonna 2014 Mansikkamäessä toteutetussa asiakastyytyväisyyskyselyssä selvisi, että suurin osa vanhemmista oli erittäin tyytyväisiä tiedon saamiseen päiväkodin toiminnasta.

Hujalan ja Fonsénin (2011, 321) kansallisessa tutkimuksessa ilmeni, että vanhemmat pitivät henkilöstön vaihtuvuutta päivähoidon laatua heikentävänä tekijänä. Työntekijöiden vaihtuvuus voi haitata vanhempien osallisuutta (Venninen ym. 2012, 41). Tutkimukseemme osallistuneet vanhemmat kertoivat olevansa tyytyväisiä henkilökunnan pysyvyyteen. Kuten luvussa 2.1 sivulla 9 totesimme, pysyvät vuorovaikutussuhteet lapsen ja päiväkodin työntekijöiden välillä ovat tärkeitä (Varhaiskasvatustutkimuslaki 2015/580 & Lahikainen 2011, 109).

Tutkimusaineistostamme ilmeni, että vanhemmat ovat pitäneet vanhempien välisiä suhteita tärkeinä. Ne otettiin puheeksi kaikissa muissa periaatteissa paitsi luottamuksessa. Osalle vanhemmista on ollut tärkeää saada mahdollisuus kuulla muiden vanhempien ajatuksia, ja he ovat ilmeisesti pitäneet vanhempien keskinäistä kunnioitusta ja tiedonvaihtoa tärkeänä. Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007, 115) mukaan päiväkodin ja vanhempien välisessä yhteistyössä on yleensä keskitytty päiväkodin rooliin vanhemmuuden tukemisessa, ja vanhempien sekä perheiden välinen vertaistuki on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Joskus vanhemmilla ja ammattikasvattajilla voi olla erilaisia näkemyksiä lapsen edusta (Koivunen 2009, 32). Tutkimukssessamme ilmeni, etteivät vanhemmat

ole aina halunneet tai uskaltaneet kertoa eriävistä näkemyksistään. Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2012, 39) tutkimuksessa selvisi, että rohkaisevan toimintatavan puuttuminen ammattikasvattajalta saattaa estää vanhempien osallisuuden syntymistä.

Vanhemmat kuulevat mielellään lapsensa kehityksestä, ja varhaiskasvattajat voivat kehittää kasvatustilanteissa saadun palautteen avulla omaa toimintaansa lapsen kasvua ja kehitystä paremmin tukevaksi (Cantell 2010, 192–194). Lastentarhanopettajan kannattaakin rohkaista vanhempia ja lasta kertomaan ajatuksiaan päiväkodin käytännöistä (Heikka ym. 2009, 112). Vanhemmilla tulisi olla päätösvalta lastaan koskevista asioista. Rakentavaan lopputulokseen voidaan päästä käyttämällä avointa dialogia, jossa molemmat voivat perustella omia näkemyksiään ja löytää yhdessä ratkaisun. (Koivunen 2009, 32.)

Tutkimukseemme osallistuneet vanhemmat sanoivat olleensa tasa-arvoisia henkilökunnan kanssa. He kertoivat esimerkiksi, että vanhempien mielipiteitä on huomioitu. Toisaalta eräs vanhempi sanoi, että on vältellyt erään työntekijän kommentin jälkeen kertomasta joitakin asioita henkilökunnalle. Työntekijöiden oman toiminnan reflektointi on tärkeää (Neitola 2013, 132). Reflektiivisyyden tulisi olla samanaikaisesti itsereflektiota ja sosiaalista reflektiota (Haarakangas 2008, 28–30). Itsereflektio voi auttaa ammattikasvattajia arvioimaan ja kontrolloimaan vallan käyttöään (Tiilikka 2010, 75). Ammattikasvattajien tulisi osata reflektoida kasvattajayhteisön sisäisiä sosiaalisia rakenteita ja omaa kasvatustyötään. Kasvattajayhteisön muutosvalmius on tärkeää. Edellä mainitut asiat ovat välttämättömiä, jotta lapselle voisi syntyä hyvä kasvuyhteisö. (Eskel & Marttila 2013, 77.)

Päivähoidon kasvattajatiimi voidaan nähdä työn kehittämisen välineenä (Kupila 2011, 305). Parhaimmillaan tiimityö toimii peilinä työntekijöille ja auttaa heitä kehittymään työssään (Opas 2013, 143). Työyhteisön reflektiivinen vuorovaikutus voi lisätä työntekijöiden ymmärrystä toistensa näkemyksistä. Parhaimmillaan reflektiivinen vuorovaikutus tarjoaa tiimiin kuuluville tukea ja edistää heidän ammatillista osaamistaan. (Kupila 2011, 308–309.)

Välimäki (2013, 188) ehdottaa, että kasvatuskumppanuutta kehitettäisiin uudistamalla päiväkotien toimintakäytäntöjä. Työntekijöiden ja vanhempien välinen dialogi voi laajentua vanhempien väliseksi yhteisöllisyydeksi (Kaskela & Kekkonen 2008, 40). Vanhempien vertaistoiminta tukisi vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta (Tiilikka 2010, 76), ja se voisi vahvistaa lapsen kuulluksi tulemistä (Kaskela & Kekkonen 2008, 40). Esimerkiksi vapaamuotoiset vanhempien, lasten ja työntekijöiden yhteiset illanvietot voivat mahdollistaa vanhempien tutustumisen toisiinsa (Koivunen 2009, 172). Vanhempien ryhmän ja päiväkodin henkilökunnan yhteisiä keskusteluja tulisi pitää säännöllisesti, ja niihin tulisi varata aikaa (Välimäki 2013, 188). Eräs tutkimukseemme osallistunut vanhempi ehdottikin, että vanhempainiltoja voisi olla enemmän.

Ylitapio-Mäntylä (2009,170) kertoo havainneensa tutkimuksessaan, ettei kasvatuskumppanuus välttämättä toteudu päiväkotien arjen käytännöissä ohjeistuksien ja neuvojen mukaisesti. Lastentarhanopettajien ja vanhempien roolit vaihtelevat: välillä lastentarhanopettajat toimivat asiantuntijuuttaan korostaen, ja välillä vanhemmat saavat kertoa omasta tietämyksestään. On myös hetkiä, jolloin tasavertainen kumppanuus toteutuu. Tutkimukseemme osallistuneiden vanhempien kertomista asioista päättelimme kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutuvan päiväkotitilanteissa pääasiassa hyvin.

## 9.2 Johtopäätökset

Taulukossa 2 esittelemme keskeisimpiä tuloksia vahvuuksia painottaen ja ideoita kasvatuskumppanuuden kehittämisestä. Kehittämisideat perustuvat vanhempien kertomiin asioihin ja aineistosta tekemiimme johtopäätöksiin.

### TAULUKKO 2. Päiväkotitilanteissa vahvuuksia ja kehittämisideoita

PÄIVÄKODIN VAHVUUKSIA	KEHITTÄMISIDEOITA
-----------------------	-------------------

<ul style="list-style-type: none"> <li>• Henkilökunnan pysyvyys ja tunteminen</li> <li>• Vanhempien kuuleminen on onnistunut pääosin hyvin</li> <li>• On ollut mahdollista varata keskustelu-aika tarvittaessa</li> <li>• Kun lapselle on tapahtunut jotain poikkeavaa, siitä on kerrottu pääasiassa hyvin</li> <li>• Työntekijät ovat tehneet lapsesta havaintoja ja kertoneet niistä vanhemmalle</li> <li>• Työntekijät ovat ottaneet puheeksi vanhempien pohtimia asioita</li> <li>• Vanhemmat on kohdattu pääosin kunnioittavasti, ja kunnioitus on ollut molemminpuolista</li> <li>• Työntekijät ovat kunnioittaneet ja kannustaneet lasta</li> <li>• Päiväkodilla on ollut pääosin samankaltaisia kasvatuskäsityksiä vanhempien kanssa</li> <li>• Vanhempien vahva luottamus työntekijöitä kohtaan</li> <li>• Päiväkodin joustavuus ja kodinomaisuus</li> <li>• Ammattitaitoinen johtaja</li> <li>• Työntekijöiden motivoituneisuus</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Lapsen päivästä kertominen tarkemmin päivittäin</li> <li>• Kiireettömämpi ilmapiiri tuonti- ja hakutilanteissa</li> <li>• Kasvotusten tapaaminen tuonti- ja hakutilanteissa</li> <li>• Vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden edistäminen</li> <li>• Keskustelun lisääminen vanhempien ja työntekijöiden kasvatuskäsityksistä, ja mahdollisten eriävien näkemysten yhteensovittaminen</li> <li>• Tiedonkulun toimivuuden parantaminen</li> <li>• Päiväkodissa voisi kartoittaa, minkälaisista aiheista vanhemmat kaipaavat lisäinformaatiota tai yhteisiä keskusteluja</li> <li>• Vanhempien anonyymin palautteen ja kehittämisideoiden kertomisen mahdollistaminen</li> </ul>
--	--

Henkilökunnan pysyvyys mainittiin kaikkien neljän periaatteen kysymyksien vastauksissa. Se edistää kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumista ja on päiväkotia Mansikkamäen vahvuus. Pysyvyyden kerrottiin esimerkiksi lisänsä vanhempien kuulemisesta, vaikuttaneen kunnioituksen ja luottamuksen syntymiseen päiväkodin työntekijöitä kohtaan, edistäneen tiedonkulkua ja lisänsä vuorovaikutuksen avoimuutta. Edellä mainitut asiat ovat luoneet hyvän pohjan kasvatuskumppanuudelle ja sen periaatteiden toteutumiselle.

Kuulemisen periaate vaikuttaisi toteutuneen pääasiassa hyvin yhteistyöpäiväkodissämme. Vanhemmat arvostivat arkisissa tilanteissa kuulluksi tulemistä, mutta joskus vanhempien tai henkilökunnan kiire on voinut olla kuulemisen es-



teenä. Kiireettömämmän ilmapiirin luominen voisi edistää vanhempien kuulluksi tulemisen kokemusta.

Vanhemmat ovat pitäneet päivittäisiä kohtaamisia henkilökunnan kanssa tärkeinä kasvatuskumppanuuden kannalta. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa ei ole välttämättä tullut ilmi uusia asioita, koska päivittäinen tiedonvaihto on toiminut pääasiassa hyvin. Vanhemmilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka kattavasti lapsen päivähoitopäivän sisällöstä on kerrottu. Vanhempien tietoisuutta lapsensa päivän sisällöstä voisi lisätä kertomalla tarkemmin arkisista asioista. Työntekijät voisivat kutsua vanhemmat avoimien ovien päiviin, joissa vanhemmat saisivat havainnoida lapsensa hoitopäivän kulkua.

Vastauksien perusteella vanhempainillat eivät ole olleet vanhempien mielestä henkilökunnan ja vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden ydintä. Vanhempainilloissa ei ole ollut tärkeintä, että henkilökunta kuulee vanhempia. Vanhempien vastauksista voidaan päätellä, että vanhempainilloissa keskeisempää on ollut vanhempien välisen yhteistyön mahdollistuminen. Voisiko kasvatuskumppanuuden käsite laajeta käsittämään yhteistyöpäiväkodissamme vanhempien ja henkilökunnan kumppanuuden lisäksi vanhempien keskinäistä yhteistyötä?

Vanhempien välinen kasvatuskumppanuus voisi tuoda uuden ulottuvuuden päiväkotia Mansikkamäen kasvatuskumppanuuteen. Vanhempien vastauksien perusteella se on vaikuttanut keskittyneen enemmän työntekijöiden ja vanhempien väliseen kumppanuuteen. Päiväkotia voisi tukea vanhempien keskinäistä kumppanuutta esimerkiksi järjestämällä keskustelutilaisuuksia vanhemmille.

Vanhempien voidaan päätellä pitäneen erityisesti kunnioitusta merkittävänä osana kasvatuskumppanuutta, sillä kunnioituksen periaatetta käsiteltiin eniten kaikkien periaatteiden kysymysten vastauksissa. Yhteistyöpäiväkodissamme kunnioitus vaikuttaisi toteutuneen paremmin verrattuna muihin päiväkoteihin, joista vanhemmilla oli kokemuksia. Päiväkodin joustavuus on lisännyt vanhempien kunnioitusta päiväkotia kohtaan. Huomion arvoista on, että vanhemmat kertoivat useissa eri vastauksissa kunnioittavansa henkilökuntaa ja heidän am-

mattitaitoaan. Haastatteluaineiston perusteella molemminpuolinen kunnioitus on toteutunut päiväkotiki Mansikkamäessä useimmiten hyvin, mikä on hyvä pohja kasvatuskumppanuudelle. Eriäviin mielipiteisiin ja vanhempien toiveisiin suhtautumisessa on kuitenkin ollut eroja.

Työntekijöiden ja vanhempien välinen valtasuhde tuli esille aineistossamme: vanhemmat kertoivat kunnioittavansa työntekijöiden ammattitaitoa niin paljon, etteivät he välttämättä ole aina tuoneet esille omia näkemyksiään eivätkä kyseenalaistaneet henkilökunnan tekemiä ratkaisuja. Kumppanuuden toteutumista edistäisi vanhempien vahvempi tunne siitä, että heidän mielipiteensä ja tietämyksensä lapsesta ovat arvokkaita. Vanhempia voisi kannustaa kertomaan enemmän omista kasvatuskäsitksistään, jolloin heidän osallisuutensa lapsensa varhaiskasvatuksessa vahvistuisi.

Vanhemmat vertasivat yhteistyöpäiväkotiamme muihin päiväkoteihin: he ovat luottaneet päiväkotiki Mansikkamäen henkilökuntaan enemmän kuin muiden päiväkotien työntekijöihin, ja päiväkodissa on ollut tavallista monipuolisempaa toimintaa. Luottamuksen ansiosta henkilökunnalle puhuminen on ollut helppoa. Toisaalta vanhemmat eivät välttämättä ole kertoneet omia toiveitaan, koska eivät ole halunneet kuormittaa niillä työntekijöitä. Henkilökunta voisi rohkaista vanhempia kertomaan enemmän omista toiveistaan, mikä voisi lisätä vanhempien luottamusta.

Haastateltavat pitivät päiväkodin joustavuudesta ja henkilökunnan tavasta työskennellä. Vanhemmat on kohdattu useimmiten kunnioittavasti. Nämä tekijät ovat lisänneet vanhempien luottamusta. Vanhempien luottamus voisi vahvistua, jos henkilökunta lisäsi oman työnsä reflektointia.

Henkilökunnan pysyvyys päiväkotiki Mansikkamäessä lienee edistänyt dialogin toteutumista, koska ajattelemme pysyvyyden lisännen luottamusta ja parantaneen tiedonkulkua. Henkilökunnan ja vanhempien välinen tiedonkulku on toiminut vanhempien mielestä hyvin verrattuna muihin päiväkoteihin. Tiedonkulun tärkeys on korostunut pienten lasten ollessa kyseessä. Erityisesti pienten lasten

vanhemmille voisi tuonti- ja hakutilanteissa kertoa tarkemmin lapsen päivän tapahtumista.

Dialogin syntymistä on toisinaan saattanut vaikeuttaa se, etteivät vanhemmat ole kuulleet lapsensa päivän kulusta. Tiedonkulun kehittäminen lienee yleinen toive muissakin päiväkodeissa. Henkilökunnan jäsenten välistä tiedonkulkua voisi kehittää päiväkotimansikkamäessä niin, että vanhempien toiveita huomioitaisiin paremmin. Vanhempien kuulemisen lisääminen ja luottamuksen vahvistaminen mahdollistaisivat henkilökunnan ja vanhempien dialogin toteutumisen ihanteellisemmin.

Vanhemmat vaikuttivat olleen tyytyväisiä heidän ja työntekijöiden väliseen vuorovaikutukseen. Ajatteleminen avoimen vuorovaikutuksen luoneen hyvät edellytykset dialogin syntymiselle. Toisaalta jos työntekijä on loukannut vanhempaa ikävällä kommentilla, vanhempi on saattanut olla jatkossa varautuneempi. Se on voinut vähentää suoraa puhetta, mikä on ehkä haitata dialogin syntymistä. Vanhempien ja henkilökunnan väliset dialogiset keskustelut eriävistä näkemyksistä voisivat auttaa löytämään useammin kumpaakin osapuolta tyydyttävän ratkaisun.

Vanhempainyhdistysmuotoinen päiväkotimansikkamäe on saattanut lisätä tasavertaisuutta vanhempien ja henkilökunnan välillä. Toisaalta työntekijöiden ja vanhempien välinen valtasuhde näkyi vastauksissa: vanhemmat eivät ole aina saaneet tehdä päätöksiä lapsen asioista, eivätkä vanhempien esittämät toiveet ole välttämättä vaikuttaneet henkilökunnan toimintaan. Päiväkodissa voitaisiin kehittää tapoja huomioida vahvemmin vanhempien näkemyksiä lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta.

Havaitsimme, että kaikissa kasvatuskumppanuuden periaatteisiin liittyvissä kysymyksissä vanhempien puhe käsitteli myös muiden periaatteiden toteutumista. Kasvatuskumppanuuden periaatteet eivät välttämättä synnykään tietyssä järjestyksessä, kuten opinnäytetyöprosessimme alussa ajattelimme (ks. luku 4 sivulta 22). Periaatteet ovat sidoksissa toisiinsa, sillä aineistosta ei voi kiistattomasti päätellä, mitkä periaatteet vaativat toteutuakseen minkäkin periaatteen toteutu-

misen. Näyttäisi siltä, että yhden periaatteen toteutuminen saattaa vaatia myös toisen periaatteen toteutumista. Esimerkiksi erään vanhemman puhuessa kunnioituksesta hän kertoi tulevansa kuulluksi, joten tulkitsimme kuulluksi tulemisen edistävän kunnioituksen periaatteen toteutumista. Periaatteet voivat parhaimmillaan tukea toistensa toteutumista, mistä saattaa muodostua positiivinen kehä. Toisaalta yhden periaatteen toteutumatta jääminen voi haitata toisen periaatteen syntymistä, mistä voi syntyä noidankehä. Esimerkiksi toista ihmistä voi olla haastavaa kuulla, jos häntä ei kunnioita. Silloin luottamus saattaa jäädä syntymättä. Dialogia ei saavuteta, jos muut periaatteet eivät toteudu.

Vanhemmat ovat tutkimuksemme mukaan antaneet työntekijöiden ammatillisille näkemyksille tilaa, ja yleensä valtasuhteiden asymmetria ei ole ollut kasvatuskumppanuuden periaatteita rajoittava tekijä. Vanhemmat eivät ole välttämättä tunnistanee valtasuhteiden ilmenemistä, koska valtasuhde vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä näkyi useissa vanhempien vastauksissa, vaikka vanhemmat ovat olleet omasta mielestään tasa-arvoisessa asemassa työntekijöiden kanssa. Valtasuhteet ovat aina läsnä työntekijöiden ja vanhempien vuorovaikutuksessa. Heidän asemansa ovat erilaisia, vaikka kasvatuskumppanuuden periaatteet toteutuisivat hyvin.

### 9.3 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimuksena voisi olla kyselylomake, jolla kartoitettaisiin koko päiväkoti Mansikkamäessä, kuinka moni vanhempi kaipaasi enemmän keskusteluja henkilökunnan kanssa. Yhteistyöpäiväkodissämme voisi tutkia, kuinka moni vanhempi haluaisi vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta kehitettävän ja millaisin keinoin sitä voisi heidän mielestään kehittää. Päiväkodissa voisi tutkia tiedonkulkua syvemmin: esimerkiksi miten tiedonkulku toteutuu eri vanhempien näkökulmasta.

Valtasuhteita ja kasvatuskumppanuuden neljän periaatteen välisiä suhteita voisi tutkia tarkemmin. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe saattaisi olla valtasuhteiden ilmeneminen työntekijöiden ja vanhempien välillä. Vallankäyttöä voisi tutkia

toisistakin näkökulmista: kuinka lastentarhanopettajat käyttävät valtaa suhteessa lapsiin tai ilmeneekö päiväkodeissa hierarkiaa eri ammattiryhmien välillä. Kasvatuskumppanuuden periaatteiden välisiä suhteita olisi kiintoisaa tarkastella pidemmällä aikavälillä. Vanhemmat ja henkilökunnan jäsenet voisivat arvioida periaatteiden toteutumista määrätyin väliajoin. Arvioiden perusteella tutkijat saattaisivat pystyä pääättelemään periaatteiden vaikutuksia toisiinsa.

Tutkimustamme voisi jatkaa selvittämällä, minkälaisia eroja kasvatuskumppanuuden toteutumisessa on päivähoitoyksiköittäin. Kasvatuskumppanuuden periaatteiden toteutumista voisi tutkia eri maakunnissa ja päivähoitoyksiköissä. Näin tutkimuksemme tulokset asettuisivat laajempaan perspektiiviin.

Tutkimuksessamme vanhemmilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka päiväkodin henkilökunta on kertonut lapsen päivän kulusta. Hedelmällinen jatkotutkimusaihe olisi sen tutkiminen, vaikuttavatko esimerkiksi vanhempien koulustaustat heidän käsityksiinsä päiväkodin työntekijöiden aloitteellisuudesta. Päiväkotimansikkamäessä voisi tutkia, eroavatko äitien ja isien näkökulmat kasvatuskumppanuuden toteutumisesta toisistaan, koska tutkimukseemme osallistui vain yksi isä.

#### 9.4 Tulosten esittely päiväkotimansikkamäen henkilökunnalle

Esittelimme päiväkodin henkilökunnalle keskeisimmät tutkimustulokset ja haastattelujen pohjalta kokoamamme kehittämisideat marraskuussa 2015. Halusimme korostaa tulosten esittelyssä ratkaisukeskeisyyttä ja voimavaralähtöisyyttä. Tavoitteenamme oli, että kehittämisideoita voitaisiin hyödyntää päiväkodin toiminnan kehittämisessä. Halusimme tarjota työntekijöille mahdollisuuden kysyä meiltä haastattelujen tuloksista ja ideoida yhdessä kasvatuskumppanuuden kehittämistä yhteistyöpäiväkodissa.

Paikalle pääsi noin puolet päiväkotimansikkamäen henkilökunnasta, ja yksi heistä oli päiväkodin johtaja. Tulosten esittelemisen yhteydessä keskustelimme työntekijöiden kanssa, minkälaisia ajatuksia tulokset heissä herättivät. Esitte-

limme tuloksia taulukkoa 2 ja muistiinpanojamme apuna käyttäen. Taulukko on opinnäytetyössämme sivuilla 64–64. Jaoimme henkilökunnan jäsenille taulukot, jotta tulosten esittelyä olisi helppo seurata. Paikalla olleet työntekijät pystyivät taulukkoja hyödyntäen välittämään tiedon tuloksista niille, jotka eivät olleet paikalla.

Keskusteluun osallistuneet työntekijät esittivät useita tarkentavia kysymyksiä. He ideoivat, että vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden kehittymistä voisi tukea tarjoamalla vanhempien käyttöön päiväkodin tiloja, jos vanhemmat haluaisivat järjestää siellä vanhempien keskinäisiä tapaamisia. Tilaisuus mahdollisti eri osapuolten eli vanhempien, meidän ja henkilökunnan näkemysten näkyväksi tekemisen.

## 10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

### 10.1 Eettisyys

Tutkijoiden on hyvä pohtia tutkimuseettisiä kysymyksiä jo ennen tutkimusta. Eettisiä ratkaisuja on tehtävä kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 19–20.) Tutkimusta tehtäessä on tarkasteltava, kuinka sen tarkoitus parantaa sitä inhimillistä tilannetta, jota tutkitaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. Jo tutkimuksen aiheen valinta on eettinen kysymys. On pohdittava, kenen ehdoilla aihe valitaan ja miksi tutkimusta aletaan tehdä. Nämä eettiset kannanotot näkyvät esimerkiksi tutkimusongelman tai -tehtävän muotoilussa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Olemme huomioineet voimavaralähtöisyyden tutkimuskysymysten valinnassa.

Eettisenä kysymyksenä voidaan pitää sitä, onko tutkimuslupa kysytty viranomaisilta ja tutkittavilta (Eskola & Suoranta 2008, 52). Tutkittavilla tulee olla mahdollisuus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta ja keskeyttää osallistuminen tutkimuksen aikana (Tuomi 2007, 145). Opinnäytetyössämme tutkimuslupa on pyydetty kirjallisesti päiväkodin johtajalta ja haastatteluiden yhteydessä haastateltavilta vanhemmilta. Sitouduimme tutkimuslupahakemuksessa ja haastattelujen suostumuslomakkeissa pitämään salassa tutkimuksen aikana saadut luottamukselliset tiedot. Tuomin (2007, 145) mukaan luottamuksellisuus on osa tutkittavan suojaa. Tietoja ei tule luovuttaa ulkopuolisille, eikä niitä saa käyttää muuhun kuin sovittuun tutkimukseen.

Sovimme haastattelujen ajankohdasta työntekijöiden kanssa, jotta ne häiritsevät mahdollisimman vähän päiväkodin toimintaa. Päiväkotini Mansikkamäen henkilökunta sai esittää meille toiveita haastattelukysymyksistä. Näin halusimme varmistaa, että tutkimuksesta olisi hyötyä yhteistyöpäiväkodillemme. Olemme pyrkineet välttämään haastatteluissa johdattelevia kysymyksiä, jotta saisimme mahdollisimman totuudenmukaisia, päiväkodille hyödyllisiä vastauksia. Kananen (2014, 108) mukaan johdattelevat kysymykset saattavat olla epäeettisiä, koska niitä käyttämällä tutkijat saattavat saada odottamansa vastauksen.

Haastattelupyynnön välittämisen tapaan kannattaa kiinnittää huomiota (Eskola & Vastamäki 2010, 39). Tutkijat eivät voi aina esittää haastattelukutsuja itse (Rauhala & Virokannas 2011, 240). Luontevinta saattaakin olla, että asiakkaille ennalta tuttu henkilö kertoo mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen. Suostumiseen voi kuitenkin vaikuttaa asiakkaiden suhde työntekijään. (Eskola & Vastamäki 2010, 39.) Pohdimme haastatteluista tiedottamista erään henkilökunnan jäsenen kanssa, ja päiväkodin ehdotus oli, että työntekijät kertoisivat vanhemmille mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen. Halusimme kunnioittaa yhteistyöpäiväkodin henkilökunnan toivetta haastattelukutsujen esittämisestä. Jos tutkijat eivät välitä itse haastattelukutsuja, he eivät välttämättä tiedä, kuinka henkilökunta on pyytänyt tutkittavia osallistumaan tutkimukseen (Rauhala & Virokannas 2011, 240).

Tutkittavien suoja on tutkimuksen eettinen perusta. Suojaan kuuluu esimerkiksi tutkimuksen tavoitteiden ja menetelmien selvittäminen tutkittavalle. (Tuomi 2007, 145.) Ne tulee kertoa tutkimukseen osallistuville ymmärrettävällä tavalla (Tuomi & Sarajarvi 2009, 131) ennen päätöstä osallistumisesta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Haastateltavien tietoisuus tutkimuksen tarkoituksesta herättää heissä luottamusta (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41). Haastattelukysymyksiä ei lähetetty etukäteen vanhemmille, jotta heidän ei tarvitsisi käyttää vapaa-aikaansa haastatteluihin valmistautumiseen. Kerroimme tutkimuksen aiheen ja tutkimusmenetelmän tiedotteessa vanhemmille (ks. liite 1). Annoimme yhteystietomme vanhemmille ja henkilökunnalle, jotta heillä olisi opinnäytetyöprosessin aikana mahdollisuus ottaa yhteyttä kysyäkseen esimerkiksi haastatteluista, tutkimuksen eri vaiheista tai tulosten julkistamisesta.

Olisimme voineet jo tässä vaiheessa kertoa vanhemmille tarkemmin tutkimuksen tavoitteista ja laittaa yhteystietomme tiedotteeseen, jotta vanhemmat olisivat voineet kysyä tutkimuksesta lisätietoja. Läpinäkyvyyttä olisi lisännyt sukunimiemme näkyminen tiedotteessa. Suostumus haastatteluun -lomakkeessa kerroimme lyhyesti tutkimuksestamme varmistaaksemme, että vanhemmat tietävät, minkälaiseen tutkimukseen he ovat osallistumassa. Olisimme voineet esi-



tellä haastateltaville tutkimuksen tarkoituksen suullisesti lomakkeiden allekirjoittamisen yhteydessä.

Kuulan (2011, 119) mukaan haastateltavia tulee informoida kirjallisesti, jos tutkimusaineiston keräämisessä käytetään tallennevälineitä. Heiltä tulisi pyytää suostumus haastattelun nauhoitukseen. Tämän eettisen kysymyksen otimme huomioon pyytämällä kirjallisen luvan nauhoitukseen ennen haastattelun aloitusta, eli vanhemmat ovat olleet tietoisia nauhoituksesta. Päätimme olla ilmoittamatta nauhoittamisesta etukäteen vanhemmille, sillä emme halunneet asiasta kertomisen kasvattavan haastatteluihin osallistumisen kynnystä. Toisaalta olimme voineet kertoa jo tiedotteessa vanhemmille, että haluaisimme nauhoittaa haastattelut. Se olisi saattanut lisätä tutkimuksemme eettisyyttä.

Haastattelujen purkamisessa on pohdittava luottamuksellisuutta ja sitä, kuinka tarkasti kirjallinen litterointi noudattaa haastateltujen puhetta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Olemme litteroineet haastattelut lähes sanatarkasti, jotta haastateltujen henkilöiden kertomat asiat eivät vääristyisi. Jätimme litteroinneista pois ainoastaan analyysin kannalta tarpeettomia täytesanoja (ks. luku 6.3 Aineiston analysointi teemoittelemalla). Alasuutarin (2014, 295) mukaan suoria haastattelusitaatteja käytettäessä tulisi varoa naiivin vaikutelman antamista haastateltavista. Puhekieliset sitaatit eivät välttämättä sovi tutkijoiden käyttämän kirjakielen rinnalle. Ratkaisimme ongelman muuttamalla opinnäytetyöhön valitsemamme sitaatit yleiskielisemmiksi.

Analyysissä tulisi pohtia, kuinka syvällisesti ja kriittisesti haastattelut pystytään analysoimaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Tutkittavilla olisi hyvä olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkälaisia asioita ja kuinka heistä kerrotaan (Rauhala & Virokannas 2011, 241). Eettinen kysymys on, saavatko kohdehenkilöt kommentoida, kuinka heidän lauseitaan on tulkittu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Tähän heillä on vain harvoin mahdollisuus (Rauhala & Virokannas 2011, 241). Tutkijoiden eettisenä velvollisuutena on tuottaa mahdollisimman varmaa ja todennettua tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.) Ajattelempa, että haastateltavien näkemyksistä huolimatta viime kädessä tutkijoiden päätettävissä on, kuinka he tulkitsevat ja raportoivat haastatteluissa kerrottuja asioita. Päätimme olla lähettämät-

tä opinnäytetyötämme haastatteluun osallistuneille vanhemmille ennen sen julkistamista. Muutokset aikataulussamme olisivat saattaneet viivästyttää valmistamamme.

Tutkijat vastaavat tutkittavien yksityisyyden suojasta (Kuula 2011, 204). Haastateltavien on pystyttävä luottamaan haastattelun luottamuksellisuuteen (Eskola & Suoranta 2008, 85). On mahdollista, että osa tutkittavista päättää osallistua tutkimukseen sen vuoksi, että tutkijat lupaavat tunnistamattomuuden. Arkaluonteisten tietojen poistaminen tai muuttaminen voi olla tarpeen. Kvalitatiivisen aineiston anonymisointi on tapana tehdä heti, kun aineiston tekninen toimivuus on tarkistettu. Tutkijoiden vastuulla on arvioida, minkälaiset asiat tulee raportoida tunnistettavuuden vuoksi varovasti. Henkilönimien ja muiden erisnimien, kuten työpaikkojen tai asuinalueiden, poistaminen tai muuttaminen peitenimiksi eli pseudonyymeiksi on hyvä tehdä litterointivaiheessa tai välittömästi sen jälkeen. Esimerkiksi asuinalueen anonymisoinnissa peitenimi on aina parempi vaihtoehto kuin erisnimen poisto kokonaan tai sen korvaaminen kirjainmerkillä tai lyhyellä merkkijonolla. (Kuula 2011, 204–205, 214–215, 217.) Käytämme yhteistyöpäiväkodistamme pseudonyymiä Mansikkamäki.

Laadullisessa tutkimuksessa voi olla haastavaa ratkaista, milloin suora aineistositaatti muine taustatietoineen on onnistuttu saamaan täysin tunnistamattomaksi. Henkilötietolakia voidaan tulkita niin, että kuka tahansa lukija ei saa kohtuullisen vaivattomasti tunnistaa ketään yksittäistä henkilöä tutkimustekstistä; tunnistaminen on mahdollista, jos yksilö voidaan tunnistaa yksiselitteisesti muista henkilöistä nimen tai muun yksiselitteisen tunnuksen avulla. Jos tutkimukseen osallistunut henkilö on kertonut lähipiirilleen osallistuneensa tiettyyn tutkimukseen, läheiset saattavat tunnistaa hänet esimerkiksi julkaistuista aineistositaateista. Tällaista tunnistamisen mahdollisuutta pohdittaessa kysymys on lähinnä tutkimuseettinen, ei niinkään juridinen. (Kuula 2011, 204–205, 217.) Raportoinnissa on huomioitava luottamuksellisuus ja raportin aiheuttamat seuraukset haastateltaville ja muille henkilöille (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20).

Olemme jättäneet kertomatta haastatteluissa esiin tulleita yksilöiviä ja arkaluonteisia tietoja, jotta opinnäytetyön julkaiseminen ei aiheuttaisi tarpeetonta haittaa

tutkittaville. Haastateltavien pienen lukumäärän vuoksi olemme häivyttäneet tunnistettavuutta kertomalla opinnäytetyössämme mahdollisimman vähän taustatietoja haastateltavista ja olemalla kertomatta päiväkotia, jossa tutkimus on tehty. Pienen tutkimusjoukon vuoksi olemme pyrkineet huomioimaan eettisen näkökulman niin, että opinnäytetyömme lukijoille ei muodostuisi selkeää kokonaiskuvaa kenenkään yksittäisen haastateltavan henkilöllisyydestä. Emme esimerkiksi nimeä haastattelukatkelmien esittäjiä valenimin eli pseudonyymein emmekä numeroi haastateltavia (H1, H2, H3 jne.).

Muutimme aineistositaatit yleiskielisemmiksi, jotta haastateltavia ei voi tunnistaa niistä puhutavan perusteella. Olemme käyttäneet eettistä harkintaa valitessamme suoria aineistositaatteja haastattelujen litteroinneista. Emme ole valinneet aineistositaateiksi sellaisia lauseita, joista tulisi ilmi esimerkiksi haastatellun henkilön lapsen ikä. Käytämme tutkittavista kertoessamme mahdollisimman neutraaleja käsitteitä, koska esimerkiksi Kuulan (2011, 206) mukaan aineistositaatteja käytettäessä tutkijoiden on erityisen tärkeää muistaa kunnioittaa tutkittavia.

Esittelimme tutkimuksen tulokset päiväkodin henkilökunnalle. Tulosten esittelystä kerroimme tarkemmin luvussa 9.4. Lähetimme valmiin työn tutkimukseen osallistuneille vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille. Näin toimimalla halusimme lisätä opinnäytetyömme läpinäkyvyyttä ja varmistaa, että vanhemmat ja työntekijät näkevät valmiin raportin.

## 10.2 Luotettavuus

Data on tutkimuksen raaka-aine, eli sen luotettavuus on tärkeä tekijä tutkimuksen luotettavuuden ja korkean tason kannalta (Kananen 2012, 162–163). Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella käsitteiden validiteetti ja reliabiliteetti avulla (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 139). Nämä käsitteet muodostavat mittarin, jolla voidaan tarkastella tutkimuksen kokonaisluotettavuutta (Tuomi 2007, 149). Validiteetti tarkoittaa oikeiden asioiden tutkimista (Kananen 2012, 173), eli mitaataanko käytetyllä tutkimusmenetelmällä sitä, mitä tutkimuksessa on ollut tarkoi-

tuksena mitata (Vilkka 2015, 193). Pyrimme turvaamaan validiteetin suunnitteleamalla haastattelujen toteutuksen siten, että se vastaisi työmme tarkoitusta ja tutkimuskysymyksiämme. Mielestämme saamamme tulokset vastaavat työmme tarkoitusta ja tavoitteita ja teemahaastattelut olivat sopiva aineiston keruumenettelmä.

Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa tulosten tarkkuutta ja tulosten toistettavuutta (Vilkka 2015, 194). Otimme reliabiliteetin huomioon raporttoimalla tutkimusprosessista mahdollisimman kattavasti, jotta tutkimus olisi toistettavissa ja tulokset olisivat tällöin samankaltaisia. Olemme pyrkineet läpinäkyvyyteen koko opinnäytetyöprosessin ajan, aina ideapaperin esittelystä opinnäytetyön julkistamiseen. Hyvä dokumentaatio tarkoittaa valintojen kirjaamista ja niiden perustelua. Tutkimuksen vaiheiden ja tulosten dokumentaatio osoittaa tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2012, 162–163, 165.) Käytimme tulosten raportoinnissa suoria aineistositaatteja, jotta työmme olisi mahdollisimman läpinäkyvä.

Haastattelutilan valintaan tulisi kiinnittää huomiota: tuttu ympäristö lisää haastattelujen onnistumisen mahdollisuutta. Haastattelujen anti ei ole välttämättä paras mahdollinen, jos tila aiheuttaa haastateltavissa epävarmuutta. Haastattelutilan tulisi olla mahdollisimman rauhallinen. (Eskola & Vastamäki 2010, 29–30). Pidimme haastattelut päiväkodin tiloissa, joten se on saattanut vaikuttaa vanhempien avoimuuteen. Haastattelutilanteissa haasteita olivat pienet häiriötekijät, kuten taustääänet ja keskeytykset.

Tutkimuksemme objektiivisuutta on lisännyt se, että päiväkotiki Mansikkamäki ja tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat meille entuudestaan tuntemattomia. Päiväkodin seinällä oli kuukausi ennen haastatteluja lista (ks. liite 1), johon tutkimukseen osallistumisesta kiinnostuneet vanhemmat saivat kirjoittaa nimensä. Näin pyrimme välttämään sitä, että päiväkodin henkilökunta valitsisi haastatteluun osallistuvat vanhemmat, mikä voisi heikentää tutkimustulosten luotettavuutta. Toisaalta emme ole voineet seurata, kuinka tutkimuksesta on kerrottu vanhemmille, emmekä tiedä, ovatko kaikki vanhemmat olleet siitä tietoisia. Päiväkodin henkilökunta toivoi, että he saisivat kertoa vanhemmille tutkimuksettamme arkisissa kohtaamisissa.

Kanasen (2014, 74) mukaan johdattelevat kysymykset voivat aiheuttaa tutkimuksesta saatujen tietojen vääristymistä. Sen vuoksi olemme pyrkineet välttämään niitä. Pohdimme, että päiväkodin henkilökunnan toimintaan tyytyväisillä vanhemmilla on saattanut olla matalampi kynnyks osallistua haastatteluihin. Hakalan (2010, 22) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa yksittäisten henkilöiden kertomat asiat saattavat vaikuttaa paljon tutkimuskokonaisuuteen. Opinnäytetyömme luotettavuutta olisi lisännyt se, jos olisimme esitelleet itsemme kasvotusten vanhemmille ja samalla kertoneet heille tutkimuksestamme. Tällöin olisimme voineet varmistua siitä, että kaikille vanhemmille olisi kerrottu samat asiat ja kutsu olisi ollut jokaiselle vanhemmalle samanlainen. Olisimme saattaneet saada enemmän toisistaan poikkeavia vastauksia, koska haastattelut olisivat olleet kaikille päiväkotia Mansikkamäen vanhemmille hyvä tilaisuus antaa esimerkiksi kriittistä palautetta anonyymisti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee pohtia havaintojen puolueettomuutta: pyrkivätkö tutkijat kuulemaan tiedonantajia itsenään vai vaikuttavatko tutkijoiden omat ominaisuudet, kuten ikä, sukupuoli tai virka-asema siihen, mitä tutkijat kuulevat ja havainnoivat? Edellä mainitut asiat vaikuttavat väistämättä laadullisen tutkimuksen puolueettomuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.) Olemme tulevia lastentarhanopettajia, ja puolueettomuusnäkökulmasta tarkasteltuna sen voidaan katsoa olevan ongelmallista; vaikka olemme yrittäneet analysoida aineistoa objektiivisesti, on esimerkiksi koulutuksellamme ja työkokemuksellamme voinut olla vaikutusta tulkintoihimme. Olemme pyrkineet välttämään omien asenteidemme heijastamista tutkimukseemme. Emme myöskään kysyneet haastateltavilta heidän taustatietojaan, kuten ikää tai koulutustaustaa, jotta ne eivät tietoisesti vaikuttaisi havainnointiimme. Toisaalta tutkijoiden voisi olla hyvä tietää taustoista, jos he haluaisivat tarkastella, vaikuttaako esimerkiksi haastateltavien ikä tai koulutus vastauksiin.

Tutkimuksen luotettavuutta voivat heikentää esimerkiksi virheet tallentamisessa tai satunnaisvirheet, joissa vastaajat ovat ymmärtäneet asian eri tavalla kuin tutkijat. Edellä mainitut virheet eivät vaikuta suuresti tutkimukseen, mutta niitä tulee pohtia. (Vilka 2015, 194.) Haastattelun jälkeen nauhat tulisi purkaa mah-

dollisimman pian, jotta tilanteen rekonstruointi onnistuisi (Eskola & Suoranta 2008, 97–98). Se parantaa haastattelun laatua (Hirsjärvi & Hurme 2011, 185). Pidimme kesäloman haastattelujen ja litteroinnin välillä, joten pitämämme tauko on saattanut vähentää tutkimuksemme tulosten luotettavuutta. Toisaalta haastattelujen vähäisen määrän vuoksi haastattelujen rekonstruointi onnistui mielestämme helposti lomankin jälkeen. Olisimme voineet minimoida litterointivaiheen virheet litteroimalla haastattelut yhdessä tai tarkistamalla toistemme litteroinnit. Päätimme olla toimimatta niin, koska se olisi mielestämme vienyt kohtuuttoman paljon aikaa.

Tuloksia ei tulisi yleistää liikaa, sillä luotettavuuteen voi vaikuttaa heikentävästi haastateltavien pyrkimys antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on huomioitava, että haastateltavat saattavat puhua haastatteluissa eri tavalla kuin muissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2013, 206.) Olemme pyrkineet välttämään tulosten yleistämistä. Emme ole esimerkiksi yleistäneet vanhempien kertomia asioita kaikkien haastateltavien vanhempien yhteiseksi näkemykseksi, vaan olemme maininneet tuloksissa, kuinka moni vanhempi on maininnut saman asian.

Teemahaastatteluihin osallistui yhteistyöpäiväkodistamme seitsemän vanhempaa. Tulokset olisivat voineet olla paremmin yleistettävissä, jos lasten vanhemmista useampi olisi osallistunut haastatteluihin. Toisaalta haastatteluun osallistuneiden vanhempien määrää voidaan tarkastella päiväkodissa olevien lasten perheiden lukumäärään suhteutettuna, jolloin haastateltujen mielipiteiden ja kokemusten voidaan katsoa edustavan noin 30 prosenttia perheistä. On kuitenkin otettava huomioon, ettei kenenkään lapsen vanhemmilla ole täysin samanlaisia kokemuksia ja ajatuksia lapsensa päivähoidosta – ne voivat poiketa toisistaan.

Lähdekritiikillä tarkoitetaan tiedon luotettavuuden arvioimista. Tietolähteisiin ja omaan työhönsä tulisi suhtautua kriittisesti. Lähdekriittiseen arviointiin kuuluu muun muassa lähteen aitouden, riippumattomuuden, alkuperäisyyden ja puolueettomuuden pohtiminen. Julkaisun kirjoittajan tunnettavuutta ja teoksen ajankohtaisuutta on hyvä arvioida. (Mäkinen 2005, 85–86.) Käytetyn lähdekirjallisuuden tulisi olla alle 10 vuotta vanhaa. Poikkeuksena voidaan pitää alan klas-

sikoita ja alkuperäisiä lähteitä, joihin kirjallisuudessa viitataan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 159.) Riippumattomuuteen kuuluu sekundaarilähteiden eli toisen käden tiedon käyttämisen välttäminen (Mäkinen 2005, 87). Lähteitä käyttäessämme olemme pohtineet edellä mainittuja asioita emmekä ole käyttäneet opinnäytetyössämme juurikaan sekundaarilähteitä. Viittaamme niihin vain, kun alkuperäisen lähteen käyttäminen ei käytännön syistä onnistu. Näissä tapauksissa olemme arvioineet tiedon olevan työssämme olennaista.

Tutkimuksen uskottavuus perustuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Uskottavuus ja eettiset ratkaisut ovat yhteydessä toisiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.) Hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaavat esimerkiksi puutteellinen viittaaminen aiempiin tutkimustuloksiin, tutkimustulosten tai käytettyjen menetelmien huolimaton ja harhaanjohtava raportointi tai tulosten puutteellinen kirjaaminen ja raportointi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 133). Olemme vertailleet tutkimuksemme tuloksia muihin tutkimuksiin kattavasti. Saamamme tulokset ovat samansuuntaisia kuin monissa aiemmissa tutkimuksissa. Olemme pyrkineet raportoimaan käyttämistämme tutkimusmenetelmistä ja saamistamme tuloksista mahdollisimman huolellisesti.

## 11 AMMATILLINEN KASVU

### 11.1 Marianna Hienonen

Opinnäytetyöprosessin aikana olen saanut paljon uusia tietoja, joita voin hyödyntää työelämässä etenkin lastentarhanopettajan työskennellessäni. Teoriatietoni ovat kasvaneet: esimerkiksi tietoni kasvatuskumppanuudesta ja varhaiskasvatuksesta ja niiden merkityksestä ovat syventyneet ja tuntemukseni sosiaali- ja kasvatusta ohjaavista laeista on parantunut. Työlainsäädännön tuntemus on kehittänyt johtamisosaamistani. Olen perehtynyt useisiin varhaiskasvatusta ja kasvatuskumppanuutta käsitteleviin tutkimuksiin ja prosessin aikana olen alkanut suhtautumaan tutkimuksiin kriittisemmin. Tutkimuksiin perehtyminen on monipuolistanut ammattisanastoani.

Yhteistyötaitoni ovat kehittyneet tehdessäni opinnäytetyötä yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Olen oppinut olemaan joustavampi ja suunnittelemaan toimintaani yhdessä. Oppimistani asioista on hyötyä työelämässä. Yhteistyötaitoni ovat kehittyneet myös työskennellessäni yhteistyöpäiväkodin henkilökunnan ja tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen on antanut minulle valmiuksia jatko-opintoihin, koska esimerkiksi tiedonhakutaitoni, tutkimuksellinen osaamiseni ja lähdekritiikki ovat kehittyneet. Kasvatuskumppanuudesta ja varhaiskasvatuksesta on saatavilla paljon tietoa, joten olemme yhdessä opinnäytetyöparini kanssa joutuneet erityisen paljon arvioimaan lähteiden luotettavuutta ja tietojen keskeisyyttä opinnäytetyössämme.

Opinnäytetyöprosessin aikatauluttaminen on ollut haastavaa ja jotkin asiat ovat vienneet odotettua enemmän aikaa. Olisimme mielestäni voineet laatia väljemmän aikataulun työskentelylle opinnäytetyön parissa, jolloin muutokset aikataulussa eivät olisi tuottaneet niin paljon haasteita. Opinnäytetyöprosessin suunnittelua vaikeuttivat huomattavasti samanaikaiset opinnot. Toisaalta haasteita on ollut hyötyä, koska olen oppinut priorisoimaan toimintaani ja aikatauluttamaan sitä realistisemmin.



Itselfreflektiokykyni on kehittynyt, koska opinnäytetyön tekeminen on vaatinut jatkuvaa oman toiminnan reflektointia. Olen oppinut perustelemaan omia mielipiteitäni ja ratkaisujani paremmin. Eettisen toimintani pohtiminen on lisääntynyt ja olen alkanut pohtimaan enemmän sosiaalialan eettisiä kysymyksiä. Olen alkanut kiinnittämään enemmän huomiota tapaan, jolla kohtaan asiakkaat.

Sosionomin kompetensseihin kuuluu muun muassa sosiaalialan eettinen osaaminen, johtamisosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja kriittinen ja osallistava osaaminen (Helminen, Mäntyneva & Rinne i.a., 3). Olen opinnäytetyöprosessin aikana kehittynyt edellä mainittuja sosionomin kompetensseja.

## 11.2 Anna Viitala

Yli vuoden kestänyt opinnäytetyöprosessi vahvisti vuorovaikutustaitojani. Sain arvokasta kokemusta esimerkiksi työparityöskentelystä. Perustelin opinnäytetyöparilleni omia näkemyksiäni, ja etsin yhteistä näkökulmaa. Parin kanssa työskenteleminen mahdollisti puheeksi ottamisen harjoittelemisen: olisin toivonut tarkemmin suunniteltua aikataulutusta, ja mielestäni etenkin yhteiseen työskentelyyn olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Huomasin, että vastuualueista olisi kannattanut sopia yksityiskohtaisemmin.

Haastattelutilanteet olivat antoisia. Asiakasnäkökulman kuunteleminen onnistui opiskelijan roolissa tavalla, joka ei ole välttämättä mahdollinen täysipäiväisesti työelämässä työskennellessä. Ymmärsin, että kasvatuskumppanuuden teoriat eivät aina välttämättä taivu päiväkotien arjen käytäntöihin. Synä voivat olla yksittäisistä työntekijöistä riippumattomat tekijät.

Hyvien lähteiden löytäminen oli toisinaan haastavaa. Käytin niiden etsimiseen runsaasti aikaa. Mielestäni onnistuin lähteiden monipuolisessa käytössä ja kehityin lähdekriittisyydessä. Löysin muutamia englanninkielisiä lähteitä, mutta kansainvälistä kirjallisuutta olisi voinut olla enemmän opinnäytetyössämme. Se olisi saattanut lisätä tutkimuksemme objektiivisuutta.

Huomasin, että ihanteellisinta olisi, jos tutkimuksessa hyödynnettäisiin useita erilaisia metodeja aineiston keruussa. Esimerkiksi havainnointitutkimusta olisi voinut käyttää haastatteluissa saatujen tietojen tukena. Työntekijöiden haastatteleminen olisi tuonut tutkimukseemme moniäänisyyttä. Toisaalta missään tutkimuksessa ei ole mahdollista huomioida kaikkia näkökulmia, vaan on tehtävä rajauksia.

Yllätyin siitä, kuinka paljon eettisiä kysymyksiä tuli pohdittavaksi tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimuseettisten periaatteiden soveltaminen käytäntöön saattaa olla haastavaa, sillä ei ole yksiselitteisesti oikeita tai vääriä ratkaisuja (Rauhala & Virokannas 2011, 238). Oppimistani tukivat tutkimuseettisten ratkaisujen peilaaminen teoriaan, opinnäytetyöseminaarien ohjaus ja yksilöohjaukset. Mielestäni onnistuimme opinnäytetyöparini kanssa kertomaan kunnioittavasti haastateltujen vanhempien kertomista asioista ja yhteistyöpäiväkodistamme.

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien edun olisi voinut huomioida paremmin lähettämällä opinnäytetyön heille kommentoitavaksi ennen työn julkistamista (ks. sivu 74–75 luvusta 10.1 Eettisyys). Haastateltaville olisi kannattanut antaa kopiot heidän allekirjoittamistaan lupalapuista, minkä unohdimme tehdä. Olisimme voineet ilmoittaa vanhemmille, että päätimme siirtää opinnäytetyön valmistumisen ajankohtaa. Se olisi tehnyt opinnäytetyöprosessista läpinäkyvämmän.

Havaitsin, että on tärkeää harjoitella ei-tietämisen asennetta, jota dialogissa tavoitellaan. Sitä tarvitaan myös tutkimuksen tekemisessä. Voisin tarkastella enemmän ennakkokäsityksiäni, joista osa on tiedostamattomia. Ymmärsin haastattelujen jälkeen esimerkiksi olettaneeni naiivisti, että haastateltavat vanhemmat joko kertoisivat suoraan epäkohdiksi kokemistaan asioista tai eivät mainitsisi niitä lainkaan. Haastatteluissa saimme ”rivien välistä” vastauksia haastattelukysymyksiimme. Opinnäytetyöprosessi muistutti minua siitä, että ammatillinen kehittyminen vaatii jatkuvaa itsereflektiota. Koivusen (2009, 146) mukaan kasvattaja ei ole koskaan valmis ammatissaan.

## LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2010. Tutkimusmetodin etsintä. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 9–10.
- Alasuutari Maarit & Alasuutari, Pertti 2011. Sinun lapsesi ei ole sinun. Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 29–59.
- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2014. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Cantell, Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus – Kasvatuksellisia kohtaamisia la kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Dunderfelt, Tony 2015. Kuuntele ja tule kuulluksi. Helsinki: Kauppakamari.
- Eskel, Paulina & Marttila, Marjaana 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.
- Eskola, Jari & Suoranta Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Eskola, Jari 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–203.
- Grahn-Laasonen, Sanni & Sipilä, Juha 2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoi-

- don tuesta annetun lain muuttamisesta. Viitattu 10.12.2105.  
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150080>
- Haarakangas, Kauko 2008. Parantava puhe. Nastola: Magentum.
- Hakala, Juha 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–25.
- Hangasmaa, Mervi 2014. Lapsen oppimissuunnitelma. Etnografinen seuranta-tutkimus päiväkotikoulukontekstissa. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
- Heikka, Johanna; Hujala, Eeva & Turja, Leena 2009. Arvioinnista opiksi – Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel.
- Heinonen, Hanna & Kuikka, Maarit 2013. Lapsen oikeuksien toteutuminen nyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 197–228.
- Hellström, Martti 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helminen, Jari; Mäntyneva, Päivi & Rinne, Päivi i.a. Sosionomin (AMK) opinnoista ja osaamisesta. Viitattu 11.12.2015.  
[http://www.talentia.fi/files/3798/SOSIONOMIEN\\_AMK\\_OSAAMISE\\_STA\\_I\\_11062014.pdf](http://www.talentia.fi/files/3798/SOSIONOMIEN_AMK_OSAAMISE_STA_I_11062014.pdf)
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, Pia 2014. Isien näkemykset laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hujala, Eeva & Fonsén, Elina 2011. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 312–327.

- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito: uraauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Helsinki: Kauppakaari.
- Jantunen, Marja 2011. Kaikki alkaa varhaiskasvatuksesta. Teoksessa Timo Jantunen & Eero Ojanen (toim.) Sydämen sivistys - Kasvatuksen ytimessä. Helsinki: Aurinko, 131–139.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Karila, Kirsti 2012. A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy. *European Journal of Education* 47 (4), 584–595.
- Kaskela & Kronqvist 2007. Niin ainutlaatuinen: Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kaukoluoto, Eeva 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kekkonen, Marjatta 2012a. Kasvatuskumppanuus ammatillisena yhteistyösuhteena - Eronteot muihin sosiaalisiin kumppanuussuhteisiin varhais-

- kasvatuksen ammattilaisten puhetavoissa. *Journal of Early Childhood Education Research* 1 (1), 2012, 3–21.
- Kekkonen, Marjatta 2012b. Kasvatuskumppanuus puheena – Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. *Tutkimus* 72/2012. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana myös [www-julkaisuna](http://www.thl.fi/documents/10531/136719/Tutkimus%202012%2072.pdf)  
<http://www.thl.fi/documents/10531/136719/Tutkimus%202012%2072.pdf>
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Jokimies, Jaana 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi –selvityksestä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kupila, Päivi 2011. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 300–311.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kyrönlampi-Kylmänen 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lahikainen, Anja Riitta 2011. Pesä, joka suojaa tuulilta ja tuiskuilta – Sosiaali-psykologisia näkökulmia keskusteluun lapsen hyvinvoinnin vaalimisesta. Teoksessa Timo Jantunen & Eero Ojanen (toim.) *Sydämen sivistys - Kasvatuksen ytimessä*. Helsinki: Aurinko, 95–109.
- Laru, Suvi; Riihonen, Riikka & Tuukkanen, Karoliina 2013. Perhe osana varhaiskasvatusta. Teoksessa Minna Oilasmaa & Riikka Riihonen (toim.) *Ammattikasvattajan kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto, 47–63.
- Lastensuojelulaki 2007/417. Viitattu 11.9.2015.  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>
- Lastentarhanopettajaliitto 2005. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto.
- Lyyra, Virpi 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoitossa – perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teokses-

- sa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 106–124.
- Mansikkamäen asiakastytytyväisyyskysely 2014.
- Mansikkamäen työntekijä 2015. Puhelinkeskustelu erään päiväkotia Mansikkamäen lastenhoitajan kanssa 11.12.2015.
- McGrath Hobbs, Wendy 2007. Ambivalent Partners: Power, Trust, and Partnership in Relationships Between Mothers and Teachers in a Full-Time Child Care Center. *Teachers College Record*, 109 (6), 1401–1422.
- Mäkinen, Olli 2005. Tieteellisen kirjoittamisen ABC. Helsinki: Tammi.
- Mönkkönen 2007. Vuorovaikutus: Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.
- Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastauksen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Neitola, Marita 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) *Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.
- Nummenmaa, Anna Raija & Karila, Kirsti 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro.
- Ojala, Ulla 2011. Vasut hautautuvat mappeihin. *Kasvatus* 11, 24–25.
- Opas, Maritta 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) *Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Jyväskylä: PS-kustannus, 141–164.
- Peltonen, Hannu 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattissa. Helsinki: Tammi.
- Pihlaja, Päivi; Kinos, Jarmo & Mäntymäki, Jarmo 2010. Päivähoitosuhteen laadun komponentit – Vanhempien kokemukset päivähoitosuhteesta. Teoksessa Riitta Korhonen, Marja-Leena Rönkkö & Juli Aerila (toim.) *Pienet oppimassa*. Rauma: Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö, 189–201.
- Poikonen, Pirjo-Liisa & Lehtipää, Riina 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teokses-

- sa Anna Rönkä, Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Pyhäjoki, Jukka 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 71–89.
- Päiväkoti Mansikkamäki i.a. Mansikkamäen internetsivut.
- Rantala, Irma 2010. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 106–126.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina 2011. Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. 235–255.
- Riihonen, Riikka & Tuukkanen, Karoliina. Selviytymistä vai varhaiskasvatusta – mitä on resurssipula päiväkodissa? Teoksessa Minna Oulasmaa & Riikka Riihonen (toim.) Ammattikasvattajien kielletyt tunteet.. Helsinki: Väestöliitto, 64–78.
- Ristikangas, Marjo Riitta & Ristikangas, Vesa 2010. Valmentava johtajuus. Helsinki: WSOYpro.
- Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Rönkä, Anna; Kinnunen, Ulla & Sallinen, Marjukka 2007. Vanhempien työ ja lasten hyvinvointi. Teoksessa Pentti Takala (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 170–186.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 16.9.2015.
- [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html)
- Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2009. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.



- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2009. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Luonnos hallituksen esitykseksi. Viitattu 3.12.2015.  
[https://stm.fi/documents/1271139/1643419/HE\\_yks.hoidon+tuki\\_\\_LUONNOS\\_10.9.2015.pdf/68d39684-4c50-47b3-b4ed-7b9236e3cc88](https://stm.fi/documents/1271139/1643419/HE_yks.hoidon+tuki__LUONNOS_10.9.2015.pdf/68d39684-4c50-47b3-b4ed-7b9236e3cc88)
- Takala, Pentti 2005. Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 7.2.2015. [http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon\\_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus](http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014b. Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen vuosikirja 2014. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.11.2015.  
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125386/URN\\_ISBN\\_978-952-302-286-7.pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125386/URN_ISBN_978-952-302-286-7.pdf?sequence=1)
- The United Nations Children's Fund 2013. Child well-being in rich countries. A comparative overview. Viitattu 27.10.2015. [http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc11\\_eng.pdf](http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc11_eng.pdf)
- Tiilikka, Aila 2010. Kasvatuskumppanuus–tulevaisuuden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Teoksessa Leeni Turja & Elina Fonsén (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 66–79.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni 2007. Tutki ja lue. Helsinki: Tammi.
- UN Committee on the Rights of the Child 2005. General Comment No. 7 (2005): Implementing child rights in early childhood. Geneva: UN Committee on the Rights of the Child. Viitattu 1.11.2015.  
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/GeneralComment7Rev1.pdf>

- Uotinen, Sanna & Rantala, Anja 2014. Vanhempien osallisuus lapsen erityisen tuen tarpeen arvioinnissa ja järjestämisessä – Kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat tarkastelussa. *Kasvatus* 45 (2), 140–151.
- Varhaiskasvatuslaki 2015/580. Viitattu 11.9.2015.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Venninen, Tuulikki; Leinonen, Jonna; Rautavaara-Hämäläinen, Maija & Purola, Karoliina 2012. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?” Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca.
- Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väisänen, Leena; Niemelä, Mika & Suua, Pirkko 2009. Sanat työssä: Vuorovai-  
kutukset ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.
- Välimäki, Anna-Leena 2013. Julkishallinnon luomat kasvuyhteisöjen puitteet.  
Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.)  
Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille.  
Jyväskylä: PS-kustannus, 167–195.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi 2009. Lastentarhanopettajien jaettuja muisteluja sukupuolesta ja vallasta arjen käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

## LIITE 1: Tiedote vanhemmille

Hei!

Tutkimme päiväkodissanne kasvatuskumppanuuden toteutumista. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden yhteistyötä, joka tukee ja edistää lapsen kasvua ja kehitystä. Teemahaastattelut ovat toukuussa. Haastattelujen aikataulut tarkentuvat myöhemmin. Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, laitathan nimen alla olevaan listaan.

## Yhteistyöterveisin

Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi- & lastentarhanopettajaopiskelijat  
Anna ja Marianna

Vanhemman nimi:

Lapsen nimi:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.



### LIITE 3: Haastattelurunko

Mitä kasvatuskumppanuus merkitsee sinulle?

#### **Kuuleminen**

Missä määrin päiväkodin henkilökunta kuuntelee, kun haluat kertoa jotain? Millä tavoin se ilmenee?

Missä määrin henkilökunta kertoo sinulle oma-aloitteisesti lapsesi päivästä?

Kuinka paljon vasu-keskusteluissa on aikaa kuulemiselle?

Kuinka paljon vanhempainillassa on aikaa kuulemiselle?

Kuinka paljon lapsen haku- ja tuontitilanteissa on aikaa kuulemiselle?

#### **Kunnioitus**

Missä määrin sinua kunnioitetaan vanhempana?

Miten eriäviin mielipiteisiin suhtaudutaan päiväkodissa?

Missä määrin lastasi koskevia päätöksiäsi toteutetaan päiväkodissa siten kuin haluat?

#### **Luottamus**

Kuinka paljon luotat päiväkodin henkilökuntaan? Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen?

Missä määrin pystyt kertomaan myös vaikeista asioista henkilökunnalle?

Minkälaista henkilökunnan suhtautuminen on lapseesi/lapsiisi?

Minkälaista henkilökunnan suhtautuminen on työhönsä?

Miten kasvatuskäsityksesi ja lastasi koskevat toiveesi otetaan huomioon päiväkodissa?

### **Dialogi**

Kuinka tyytyväinen olet tiedonkulkuun sinun ja päiväkodin välillä? Mitkä asiat ovat vaikuttaneet tyytyväisyyteesi?

Missä määrin keskustelu sinun ja päiväkodin välillä on rehellistä ja suoraa? Miten se ilmenee?

Miten tietämyksesi lapsestasi/lapsistasi huomioidaan?

Kuinka tasa-arvoisessa asemassa koet olevasi keskustellessasi henkilökunnan kanssa lapseesi liittyvistä asioista? Miten se ilmenee?

Kuinka hyvin voit jakaa kasvatusvastuuta henkilökunnan kanssa?

Kuinka usein pääsette yhteisymmärrykseen lapseen liittyvistä asioista henkilökunnan kanssa?

### **Miten vanhemmat kehittäisivät kasvatuskumppanuutta**

Onko tilanteita, joissa kaipaisit enemmän keskustelua henkilökunnan kanssa?

Mitä muuttaisit sinun ja henkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa?

Kuinka mielipiteesi voitaisiin ottaa paremmin huomioon lapsesi varhaiskasvatuksen suunnittelussa?

Miten päiväkotit voisivat huomioida paremmin perheiden/elämäntilanteiden erilaisuutta?

Mitä päiväkotit voisivat tehdä luottamuksen parantamiseksi?

Miten tiedonkulkua sinun ja päiväkodin välillä voitaisiin parantaa?

Onko jotain muuta, mitä toivoisit kasvatuskumppanuudelta?

## LIITE 4: Aineistoesimerkkejä teemoittelusta

	<p> <b>AINEISTOESIMERKKI</b> </p>
<p> <b>KUULEMINEN</b> </p>	<p>           ”Esimerkiksi aamuisin voidaan pysähtyä hetkeksi juttelemaan”            ”Tarvittaessa tietenkin voi aina ottaa ihan rauhallisenkin ajan”            ”Kuuntelee ehdottoman tarkkaan, jos on jokin asia, joka mietityttää”         </p>
<p> <b>KUNNIOITUS</b> </p>	<p>           ”Esimerkiksi aamuisin voidaan pysähtyä hetkeksi juttelemaan”            ”Täällä mun mielestä otetaan ihmiset ihmisinä, että ei ole mitään vähättelyä”            ”Pitäisi antaa vieläkin enemmän kiitosta, miten hyvää kasvatustyötä täällä tehdään”         </p>
<p> <b>LUOTTAMUS</b> </p>	<p>           ”Mä luotan näiden henkilöiden ammattitaitoon”            ”Kaikesta voidaan jutella”            ”Meillä on arvostus näitä ammattilaisia kohtaan sen verran korkea, että me luotetaan heidän päätöksiin ja ratkaisuihin”         </p>
<p> <b>DIALOGI</b> </p>	<p>           ”Haetaan samanmielisyyttä sillä lailla, että ei asetuta kasvatuksellisesti eikä muuten mitenkään yläpuolelle”            ”Kaikesta voidaan jutella”            ”Haetaan aina ratkaisua”         </p>